

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Komparace kriminality příslušníků policie v České republice a Slovenské republice

Comparison of the Criminality of Members of the Police in the Czech Republic and
the Slovak Republic

Student: Denisa Molnárová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. David Lenert, Ph.D., MBA

Ostrava 2016

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra veřejné ekonomiky

Zadání bakalářské práce

Student: **Denisa Molnárová**

Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202R055 Veřejná ekonomika a správa

Téma: Komparace kriminality příslušníků policie v České republice a Slovenské republice
Comparison of the Criminality of Members of the Police in the Czech Republic and the Slovak Republic

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Kriminalita policistů
 3. Vnitřní mechanismy kontroly
 4. Komparace kriminality příslušníků
 5. Interpretace výsledků, návrhy a doporučení
 6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- SALVET, Leo. *Kriminalita policistů České republiky*. Praha: Linde Praha, 2011. 256 s. ISBN 978-80-7201-849-9.
- SOBIHARD, Jozef et al. *Policajná správa*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 246 s. ISBN 978-80-7380-438-1.
- ŠKODA, J., R. ŠMERDA a F. VAVERA. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 479 s. ISBN 978-80-7380-447-3.
- VANTUCH, Pavel. *Korupce a kriminalita*. Brno: Rašínova vysoká škola, s. r. o., 2008. 171 s. ISBN 978-80-87001-09-7.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. David Lenert, Ph.D., MBA**

Datum zadání: 20.11.2015

Datum odevzdání: 06.05.2016

doc. Ing. Petr Tománek, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

„ Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně. Přílohy č. 1,2,3 dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.“

V Ostravě dne 4.5.2016

.....
Denisa Molnářová

Obsah

1. Úvod	5
2. Kriminalita policistů	7
2.1. Policista	7
2.2. Etický kodex a morální hodnoty policistů	8
2.3. Příčiny trestné činnosti příslušníků policie.....	10
2.3.1. Respekt u občanů	10
2.3.2. Nábor policie.....	10
2.3.3. Vzdělávání policistů	12
2.4. Motivy trestné činnosti příslušníků policie	12
2.5. Kalkul rizika dopadení.....	14
2.6. Odhalování trestných činů příslušníků policie	17
2.7. Typy trestných činů policistů	19
2.7.1. Maření úkolu veřejného činitele.....	20
2.7.2. Zneužití pravomoci veřejného činitele	20
2.7.3. Trestné činy korupčního charakteru	21
3. Vnitřní mechanismy kontroly	23
3.1. Kontrola	23
3.2. Česká republika - Odbor vnitřní kontroly.....	23
3.3. Generální inspekce bezpečnostních sborů	24
3.3.1. Vznik	24
3.3.2. Hlavní úkoly.....	25
3.3.3. Činnosti	26
3.3.4. Zveřejňované informace.....	30
3.3.5. Mezinárodní spolupráce	30
3.4. Slovenská republika - Úřad kontroly.....	31
3.4.1. Systém vyřizování stížností.....	32
3.5. Úřad inspekční služby	32
3.5.1. Činnosti	33
3.5.2. Strukturální zařazení Inspekční služby	34
3.5.3. Mezinárodní spolupráce	35
3.5.4. European Partners Against Corruption	37

4. Komparace kriminality	38
4.1. Česká republika	38
4.1.1. Vývoj trestné činnosti policistů.....	38
4.1.2. Posuzovaná kriminalita podle místa výkonu služby	40
4.1.3. Posuzovaná kriminalita podle délky služebního poměru	41
4.1.4. Posuzovaná kriminalita podle služební hodnosti	42
4.1.5. Posuzovaná kriminalita podle věku příslušníka	44
4.2. Slovenská republika.....	45
4.2.1. Vývoj trestné činnosti policistů.....	45
4.2.2. Posuzovaná kriminalita podle místa výkonu služby	46
4.2.3. Posuzovaná kriminalita podle délky služebního poměru	48
4.2.4. Posuzovaná kriminalita podle služební hodnosti	49
4.2.5. Posuzovaná kriminalita podle věku příslušníka	50
4.3. Srovnání České a Slovenské republiky	51
4.3.1. Vývoj kriminality	51
4.3.2. Srovnání dle krajů	52
4.3.3. Srovnání dle délky služebního poměru	54
4.3.4. Srovnání dle služebních hodností.....	56
4.3.5. Srovnání dle věku příslušníka	56
5. Interpretace výsledků komparace, návrhy a doporučení	58
5.1. Zhodnocení	58
5.2. Návrhy a doporučení	59
5.2.1. Výběr uchazeče	59
5.2.2. Vzdělávání.....	59
5.2.3. Nováčci.....	60
5.2.4. Vedoucí pracovníci	60
5.2.5. Inspekce.....	61
6. Závěr	62
Seznam použité literatury	
Seznam zkratk	
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1. Úvod

Důležitým faktorem demokraticky právního státu je respektování základních práv a svobod svých občanů. Aby tato povinnost mohla být naplněna v celé své podstatě, musí být naplňován v zemi princip stability a zabezpečení veřejného pořádku ve společnosti. K zajištění těchto dvou složek je zapotřebí subjektu, jehož cílem bude právě naplňování této vize stability státu, udržování veřejného pořádku, a taktéž i napomáhání k ochraně občanů a jejich práv. A právě takovým subjektem by měla být policie.

Instituce policie je zřízena jako ozbrojený bezpečnostní sbor, který primárně slouží k zajišťování bezpečnostní politiky v příslušné zemi. Institut policie vykonává službu veřejnosti, konkrétněji tedy slouží k ochraně věcí veřejného zájmu, chrání bezpečnost občanů, jejich majetku a přispívá k celkovému udržení veřejného pořádku ve společnosti. Proto také by se tento bezpečnostní sbor měl vyznačovat určitou důvěryhodností v očích občanů, seriózností a transparentností.

I když se policisté podílejí ve velké míře na stíhání pachatelů trestných činů a jejich následného dopadení, někdy jsou i oni sami pachateli. Kriminalita příslušníků policie je téma donedávna téměř nezveřejňované a málo publikované, úkolem této práce je proto tuto kriminální problematiku rozebrat a podrobněji analyzovat. V této práci je postupně popisována problematika kriminality příslušníků policie, a to od základních zásad, které policista musí při svém výkonu služby dodržovat, přes jejich porušení, vznikající motivy a příčiny páchaní protiprávního jednání, až do samotného dopadení pachatele. Také je rozebráno a přesněji uchopeno institucionální zabezpečení boje proti páchaní trestné činnosti policistou, a nástin jejího organizačního a legislativního pojetí. Všechny tyto složky jsou dále srovnávány s naší sousední zemí - Slovenskou republikou.

Cílem této práce je provést komparaci a následné zhodnocení kriminality policistů v České a Slovenské republice a v závěru navrhnout a doporučit možné zlepšení situace.

V práci je použito metody rešerše odborné literatury, příslušné legislativy, následuje analýza a komparace časových řad.

Práce je rozdělena, mimo úvod a závěr, do čtyř dílčích částí. První část práce pojednává o morálních zásadách policisty, které by měl ve svém výkonu služby dodržovat. Následují možné příčiny porušování právě těchto morálních a mravních zásad a motivy ke vznikající náchylnosti k protiprávnímu jednání. Při narůstajícím riziku k trestnímu jednání je dále

popsán kalkul rizika, tedy jak konkrétně policista uvažuje při svém konání a předpokládá pravděpodobnost svého dopadení. Rozebrány jsou také postupy vyšetřování podezřelého, díky kterým je odhalen a následně obviněn z trestného činu, nejčastější páchané trestné činy jsou pak popisovány v další podkapitole.

Druhá část práce je zaměřena na institucionální zabezpečení v boji s policejní kriminalitou, a to jak v České, tak Slovenské republice. V případě České republiky, jsou zde popsány policejní útvary, počínaje Odborem vnitřní kontroly, která dohlíží a kontroluje výkon služby policisty, dále také Generální inspekci bezpečnostních sborů, jejíž institut, trvá zatím krátce, avšak i za tuto dobu Inspekce odvedla velkou část práce, která napomohla ke zlepšení situace v České republice. V této kapitole je tedy pojednáváno o vzniku Inspekce, jejích hlavních činnostech a spolupráci s dalšími orgány, převážně pak na úrovni mezinárodní.

Institucionální zabezpečení je rozebíráno taktéž u Slovenské republiky, kde se převážně zaměřujeme nejen na vnitřní mechanismy kontroly, a vznik Inspekce samotné, ale především na její strukturální zařazení. Právě totiž v otázce do jaké úrovně struktury Inspekční službu zařadit neměla Slovenská republika zcela jasno. Vzniklo několik nejasných rozhodnutí slovenských soudů. Zajímavé je, že tato otázka byla vyřešena a zcela objasněna až po dlouholetém fungování Inspekční služby.

V dalších částech je přecházeno do úrovně analytické, se zaměřením na zhotovení celkových statistik kriminality policistů, která si klade za cíl vyobrazení dané problematiky v konkrétních číselných hodnotách. Kriminalita policistů v České a Slovenské republice je srovnávána každá samostatně s přihlédnutím a porovnáním výsledků posuzovaného roku s rokem předchozím. Následně probíhá celková komparace těchto dvou států na úrovni statistické, kde posouzením dle několika vybraných kritérií je dosaženo konečného výsledku analýzy.

Poslední dílčí část si klade za cíl zhodnocení celkových výsledků, a vytvoření návrhu opatření pro minimalizaci popisovaného kriminálního jevu. Zde jsou vytvořeny doporučení od úrovně uchazečů o práci policisty, studentů policie dále pak policistů nováčků, vykonávající svou službu teprve krátce, následují navrhovaná opatření pro vedoucí pracovníky, a v samotném závěru také doporučení pro Inspekci samotnou.

2. Kriminalita policistů

2.1. Policista

Policista je nositel výkonné moci státu, jeho cílem je udržovat veřejný pořádek, dohlížet na dodržování zákonů a být veřejnosti nápomocen. Policie má taktéž za úkol odhalování a vyšetřování trestných činů, zajištění pachatele a předání jej určenému orgánu, který obviněnému určí trest a jeho výši. Povinností policisty je tedy předcházet trestné činnosti ve společnosti a zároveň respektovat základní práva a svobody jednotlivce ve všech bodech.

Podle základního etického kodexu policie, vykonává policista své povolání nestranně, tak aby nikoho nezvýhodňoval či poškozoval. Jeho chování je příkladné pro společnost jak v pracovní době, tak i mimo ni. Společnost očekává od policisty dodržování právních předpisů a nezneužívání svého postavení. Veřejnost zároveň vyžaduje od policistů naprostou bezúhonnost. Policisté by se tedy měli vyvarovat jakékoli kompromitující situaci, která by mohla v očích občana snížit celkovou důvěru právě v policejní sbor a jeho fungování.

Při výkonu služby se policistovi může přihodit, že občan se za jeho službu bude cítit zavázán a projeví snahu se policistovi revanšovat, či mu přímo poskytnout nějakou konkrétní formu odměny. Ovšem policista, nositel výkonné moci státu, je za výkon svého povolání placen státem jakožto za výkon veřejné služby. Tudíž je povinností policisty všechny dary, slevy či dokonce peníze striktně odmítnout. Faktem však zůstává, že pokud by policista přijmul peníze či věcné dary s cílem zneužít svého veřejného postavení ve prospěch podplácujícího občana, může se jednat až o trestný čin podplácení.

Policista je při svém výkonu povolání vystaven mimo jiné i nečestným vnějším vlivům přímo na jeho osobu. Na policistu působí převážně faktory ekonomické, společenské, sociální a morální, kterým jako řádový občan nečelil. Ve většině případů se může jednat o snahu občana, který spáchal přestupek nebo dokonce trestný čin, ovlivnit policistu formou nátlaku, výhrůžek či naopak finanční částkou a vyhnout se tak převzetí odpovědnosti za svůj čin.

Pokud přičteme sebehodnocení daného policisty, který se nemusí cítit z hlediska sociální stability na odpovídající úrovni, taktéž v sobě nenalézá ani profesní hrdost při výkonu svého povolání, mohou tyto faktory umožnit podmínky pro vznik delikvence a následné kriminality příslušníků policie.

2.2. Etický kodex a morální hodnoty policistů

Etický kodex policie je jedním z nejdůležitějších dokumentů, který upravuje pracovní hodnoty policisty a klade důraz i na jeho morální stránku. Kodex není nikterak obsáhlý, má zhruba tři až čtyři strany. Polovina dokumentu čítá samotný text, druhá polovina obsahuje výklad klíčových pojmů v kodexu použitých.

Hlavním smyslem kodexu není popsat všechny situace, které se policistovi mohou při jeho výkonu povolání přihodit a vysvětlení, jak na každou z nich správně reagovat.¹ Kodex se snaží vysvětlit hlavní morální a mravní hodnoty, podle kterých se policista musí chovat a vzniklé situace řešit. Kodex byl sestaven tak, aby byl pro všechny policisty srozumitelný, jasný, jednotný a hlavně přesvědčivý. Není totiž důležité, že si policista kodex přečetl, či se s ním seznámil, za úspěch se považuje, pokud policista v hodnoty psané v kodexu uvěří, přijme je za své a bude se podle nich řídit jak v pracovním, tak i v osobním životě.

Pět základních etických povinností policisty nacházející se v kodexu²

- Každý policista je povinen plnit úkoly, které mu ukládá zákon, přičemž chrání své spoluobčany před násilím a jinými nezákonnostmi, které vymezuje zákon.
- Každý policista musí být bezúhonný, neúplatný a musí vykonávat svoji práci důstojně, zejména nesmí podlehnout korupci.
- Popravy, mučení a další formy nelidského či ponižujícího jednání jsou policistům za všech okolností zakázány. Každý policista musí příkazy k takovému jednání ignorovat.
- Policista musí odmítnout provedení úkonů omezujících osobní svobodu občana pro jeho rasu, politické či náboženské přesvědčení.
- Při plnění svých úkolů musí policista jednat s potřebným důrazem, nesmí se však dopustit nepřiměřeného násilí a musí postupovat v souladu se zákonem.

¹ Dufková, I., 2005

² Nesvadba, P., 2009

Morální hodnoty policistů

Od příslušníků policie je veřejností očekáván vysoký standard mravního a morálního jednání a konání. Můžeme až říci, že morální hodnoty jsou neodmyslitelnou částí policejní kvalifikace nebo by alespoň v určité míře měly být.

Základní hodnotou policisty je profesionalita. Od policisty je očekáváno, že za svůj profesionální výkon a morální úroveň ponese určitou osobní odpovědnost. Zároveň se klade důraz na bezúhonnost policisty, tak aby svým vystupováním reprezentoval policejní sbor jak v pracovním, tak i v osobním životě. Důležitost se neklade jen na tělesnou zdatnost a odbornou kvalifikaci příslušníka, ale na, a to především, schopnosti a dovednosti komunikační, sociální, psychologické a hlavně etické při svém výkonu služby a přímého kontaktu s veřejností.

Další základní hodnotou se stává nestrannost policisty. Policista při svém výkonu služby a při řešení situací musí přistupovat nestranně ke všem zúčastněným osobám. Čím je policista při svém jednání objektivnější, tím se stává pro společnost důvěryhodnější. Nicméně zachovat plnou rovnoprávnost ve svém jednání v případných stresových situacích může být pro policistu složité.

Bezúhonnost policisty je však považována za nejdůležitější a nejcitlivěji společností posuzovanou hodnotu. Veřejnost dbá, aby nositel výkonné moci státu sám dodržoval z hlediska etiky pravidla a normy. A z hlediska legislativy příslušné zákony, víc než kdokoli jiný. Jakékoli protiprávní jednání můžeme definovat jako zneužití pravomoci, kterou policista disponuje na úkor společnosti. Ať už se jedná o nespravedlivé obohacování, zneužití pravomoci veřejného činitele, či dokonce korupční jednání.

Na těchto faktorech se rovněž odráží i pohled veřejnosti na příslušníky policie. V minulosti bylo médií zveřejněno několik případů o nekorektním až trestném jednání příslušníků policie. To vše má negativní vliv na vnímání společnosti. Je zapotřebí, aby veřejnost měla důvěru v orgán, jejímž hlavním cílem je veřejnosti „pomáhat a chránit“ ji.

Ovšem, aby mohlo být protiprávní jednání u policejního sboru minimalizováno, a nastoleny pravidla její prevence, je zapotřebí zabezpečit výkon policie kontrolními orgány pro vykonávání nezávislého dohledu. Dalším aspektem pro minimalizování protiprávního jednání, může být odhalení vznikajících příčin kriminality policie a dbát na jejich úplném odstranění.

2.3. Příčiny trestné činnosti příslušníků policie

Vlivem revolučních společenských změn okolo roku 1990, se setkáváme s prvními známkami protiprávního jednání policistů. Dosavadní komunistická strana odstupuje od své moci, hroutí se tedy jí vytvořené dosavadní sociální regulativy, změny vznikají především v etických a právních normách. Rozšiřuje se soukromý sektor, začíná se tvořit trh s nabídkou a poptávkou, tak jak ji známe dnes. Vlastnění soukromého majetku se staví ve společnosti na vrchol v žebříčku hodnot, tímto dochází ke značné sociální nerovnosti a nárůstu ekonomické kriminality. Vzhledem k teprve tvořící se legislativě v novém politickém režimu, se stává policejní kriminalita do jisté míry nepostižitelnou.

Kriminalita policistů, která byla před změnou režimu výjimečným aspektem, se během krátké doby stává jevem zcela rozšířeným. Její procento je však přirozeně nižší než procento trestné činnosti v celé společnosti. Ovšem policejní kriminalita je chápána obzvláště nebezpečně. Policista vystupuje jako kvalifikovaný pachatel, který prošel policejním výcvikem, tudíž dokáže lépe a ve větší míře čelit případnému policejnímu vyšetřování proti jeho osobě.

Jak bylo uváděno již výše, na policistu působí mnoho vnějších vlivů ze společnosti, kterým jako řádový občan nebyl vystaven. Existují faktory ekonomické, sociální ale i morální, kterým musí umět profesionálně čelit.

2.3.1. Respekt u občanů

Policisté se bohužel potýkají v naší společnosti s nedostatečným respektem občanů při vykonávání své služby. Část veřejnosti chová dokonce až negativní vztah k příslušníkům policie. Tento jev může zapříčít u příslušníka i pokles profesní hrdosti, která je u tohoto povolání velmi důležitá. Policista by měl být hrdý, že byl vybrán vykonávat svou službu právě pro policejní sbor, a také že je nositelem výkonné moci ve státě. I v očích veřejnosti by měl působit tento post a celá instituce policie úctyhodně a vyvolávat respekt.

2.3.2. Nábor policie

K policejnímu sboru jsou přijímáni občané z mnohovrstevnatých sociálních a společenských řad. Každý z nich si do svého výkonu povolání přináší mnoho návyků, morálních a mravních hodnot. Avšak ne u všech nově přijatých policistů se tyto hodnoty ztotožňují s posláním policisty, tj. ochrana práva, zajištění bezpečnosti veřejnosti, ochrana zdraví občanů i jejich majetku.

Uchazeč o místo policisty musí splňovat tyto předpoklady³:

- mít občanství příslušné země,
- věk nad 18 let,
- bezúhonnost,
- střední vzdělání s maturitní zkouškou,
- fyzickou, zdravotní a osobní způsobilost k výkonu služby,
- uchazeč nesmí být členem politické strany či hnutí,
- uchazeč nesmí vykonávat živnostenskou či jinou činnost.

Každý uchazeč podstoupí v průběhu přijímacího řízení test fyzické, zdravotní a osobnostní způsobilosti. Uchazečova fyzická kondice je testována na základě testu tělesné zdatnosti, jeho zdravotní stav je posuzován nezávislým policejním lékařem a osobnostní způsobilost je prověřována psychologickým vyšetřením.

Při posuzování uchazeče na místo policisty se klade důraz na intelekt a určité charakteristické rysy osobnosti, např. odolnost vůči stresu, vztah k minoritním skupinám, apod. Ovšem malá pozornost se klade na posuzování morální stránky uchazeče, která je pro výkon tohoto povolání také velmi důležitou. K rozboru této morální osobnostní stránky uchazeče a k určení její komplexní diagnózy jsou zapotřebí náročnější metody, které však zatím policie nemá k dispozici.

Kritizovaným jevem se stává i personální politika policie. Při určení požadovaného počtu policistů už i v minulosti docházelo spíše k náboru než k výběru. Pro příklad můžeme uvést rok 2008, kdy chybělo 5000 policistů v policejním sboru České republiky. V únoru roku 2008 začala nová náborová kampaň, jejímž cílem bylo urychleně dohnat tuto ztrátu. Přesněji do konce roku naplnit, alespoň polovinu tohoto plánu. Jen stěží se jedná v tomto případě o pečlivý výběr uchazečů o povolání policisty.⁴

V roce 2014 byl početní stav Policie České republiky 34 279 policistů⁵, na Slovensku je toto číslo nižší – zhruba 22 tis. policistů. Na začátku letošního roku ministr vnitra Milan Chovanec

³ Škoda, J., F. Vavera, R. Šmerda, 2013

⁴ Vantuch, P., 2008

⁵ Uváděno bez policejních studentů

uvedl, že hodlá aktuálně navýšit počet policistů o dalších 142, avšak do budoucna je ministrovým cílem navýšit počty policistů až o 4 tisíce.⁶

2.3.3. Vzdělávání policistů

Policisté jsou po přijetí do služebního poměru povinni absolvovat základní odbornou přípravu. Základní délka přípravy je 12 měsíců. Nově nastupující policista je v rámci základní přípravy povinen se zúčastnit nástupní přípravy na školním policejním středisku a dále pokračovat školní částí prováděné jednu z vyšších policejních škol MV v Praze, v Brně nebo v Holešově, na Slovensku pak na policejní akademii v Bratislavě. Celková základní příprava policistovi poskytne znalosti a dovednosti především v právní oblasti, ať už ve výkonu služby více či méně používané. Morální a mravní výchova je však ve výuce spíše druhořadá nebo ji vyučující policisté vnímají jako samozřejmost a nekladou na ni tedy velký důraz při svém výkladu.

2.4. Motivy trestné činnosti příslušníků policie

Při přijetí policistů do služebního poměru je uchazeč povinen splnit dané kritéria a požadavky – bezúhonnost, požadavky vzdělanostní, dále pak osobnostní a zdravotní podmínky. I přes v minulých letech kritizovaný hromadný nábor policistů, za účelem urychleného naplnění požadovaných stavů, je díky výše zmíněným požadavkům malá pravděpodobnost, že by se policistou stala osoba neurotická či psychopatická, mentálně nedostačující nebo dokonce osoba psychotická. Není však možné vyloučit, že právě postupem času se některá psychická porucha může u policisty projevit a zapříčinit tak páčání trestné činnosti postiženým policistou. Pokud by k takovému případu došlo, jedná se o zcela výjimečný jev.

Nejčastější motivy pro páčání trestné činnosti⁷:

- touha po snadném zisku,
- finanční přilepšení rodiny příslušníka,
- kolegové udávající špatný příklad,
- nedostatečná vnitřní kontrola,

⁶ *Navýšení stavu policistů* [online]. [23.11.2015] Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Vlada-schvalila-navyseni-poctu-policistu-a-hasicu-pro-letosni-rok-359781>

⁷ Salvét, L.,2011

- finanční zadluženost policisty,
- alkoholismus a gamblerství.

Někdy i sami občané, při projednávání přestupků na místě, nabádají policisty k páchání trestné činnosti. Kupříkladu občan, který přestupek spáchal, nabízí policistovi peněžní částku nižší, než je stanovená pokuta a odmítá přijmout pokutové bloky, tudíž nabádá policistu, aby přestupek vyřešil napomenutím a peněžní částku, která mu je nabízena, přijal a ponechal pro svou potřebu, zde se jedná o úplatek. S těmito případy se nejčastěji setkává dopravní policie při vykonávání silniční kontroly řidičů.

Další možný případ může nastat u policisty, který si dokonce sám úplatek stanoví, za účelem vyřízení trvalého pobytu pro občana jiné země. Většinou se jedná o vyšší částky, za které vede konkrétní policista trestní řízení v zájmu pachatele, což je naprosto proti trestnímu řádu, který by měl policista dodržovat.

Velkým problémem a častým motivem páchání trestných činů policistů je kolegialita a vzájemná negativní spolupráce při jejím vykonávání. Policisté si vzájemně vypomáhají při vykonávání trestných činů či se dokonce kryjí nebo páchají trestnou činnost společně. Nově nastupující policista, který koná s těmito policisty službu, přejímá tyto negativní vlastnosti, ať už dobrovolně či nedobrovolně. Určitou roli, může hrát i strach nově přijatého policisty ze šikany služebně starších kolegů, pokud by jejich nekalou činnost nepodporoval, či dokonce hrozil jejím odhalením.

Policisté, kteří spolu spolupracují při vykonávání trestné činnosti, si jsou vědomi své početní převahy, tudíž při možném odhalení jejich nezákonného konání, mají do jisté míry tzv. svědeckou převahu.

Jsou známy i případy, kdy o vykonávání trestné činnosti policistů věděl i sám vedoucí policejního oddělení, ve kterém policisté pracovali, a dokonce jejich trestnou činnost kryl. V České republice pak například médií diskutovaný případ v roce 2007, kdy policisté nevydávali při dopravních kontrolách právě již zmíněné pokutové bloky a finanční hotovost řidičů si ponechávali pro vlastní potřebu. Z obvodního oddělení Vratimov, bylo zadrženo a obviněno téměř 10 policistů. Proti těmto policistům bylo zahájeno trestní stíhání ze zločinu zneužívání pravomoci veřejného činitele dle §158 trestního zákona a braní úplatku dle §160 trestního zákona.

2.5. Kalkul rizika dopadení

Kalkul rizika dopadení znamená vyhodnocení situace policistou a zvážení z ní vyplývajícího zisku, úplaty či výhody versus pravděpodobnosti, že bude za svůj čin policista dopaden. Nejlépe viditelný je na situaci korupční, kdy policista přijme úplatek a dopustí se tím trestného činu korupčního charakteru.

Většina laické veřejnosti se domnívá, že rozhodnutí o vzetí úplatku se odvíjí převážně od výše platu. To je však omyl. Jak již bylo zmíněno, rozhodnutí policisty přijmout úplatek se odvozuje převážně od posouzení konkrétního zisku k pravděpodobnosti dopadení, v tomto kalkulu dále hrají roli faktory, jako jsou morální hodnoty policisty a jeho postoje k protiprávnímu jednání. Vztah mezi výší platu a úplatkářstvím existuje, ovšem pouze v malé míře, rozlišuje se mezi korupcí z nouze a chamtivostí. Přesto je však prokázáno, že nárůst platů korupční jednání zcela neodstraní.

Korupce je ve své podstatě zneužití veřejné moci v soukromý prospěch, nejčastěji se korupčního jednání dopouštějí policisté u dopravní a cizinecké policie. Pokud například řidič motorového vozidla při silniční kontrole nabídne policistovi úplatek 500 Kč za svůj přestupek. Policista ihned provádí podvědomý kalkul rizika, kdy podle situace a okolností vyhodnotí poměr mezi mírou zisku a případného dopadení.

Podle sociologického a psychologického výzkumu uvažují policisté dle podobného vzorce chování. V případě pokud by byl policista při vzetí úplatku dopaden, bude pokárán velitelem, který se s největší pravděpodobností bude snažit celou situaci ututlat, a nevztahovat na své oddělení pozornost. Jediné co policista riskuje, jsou pak finanční prémie, označeno veličinou „R“, $R = 20\,000$ Kč. Navíc velitel odhalí zhruba jeden úplatek z padesáti, pravděpodobnost odhalení označeno veličinou „p“, $p = 2\%$. Čistý zisk v případě pokud se na úplatek nepřijde, zisk označen veličinou „Z“, $Z = 500$ Kč.

Tyto hodnoty převedeme do jednoduchého vzorce, kdy pravděpodobnost odhalení krát riskovaná suma musí být menší než zisk v případě, že se na úplatek nepřijde:

$$\begin{aligned}
 p \cdot R &< (1 - p) \cdot Z \\
 0,02 \cdot 20\,000 &< 0,98 \cdot 500 \\
 400 &< 490 \\
 \text{riziko} &< \text{zisk}
 \end{aligned}$$

R = předpokládaná ztráta finančních premií

p = pravděpodobnost odhalení

Z = čistý zisk

Předpokládaný zisk, v tomto případě převyšuje pravděpodobné ztráty. Policista tedy při svém odhadu zhodnotí, že se mu vzetí úplatku vyplatí. Při malé pravděpodobnosti postihu se může vyplácet i přijetí úplatku v malých částkách, kdy při stejných vstupních hodnotách, zjistíme, že pravděpodobnost, kdy se úplatek mění z výhodného na nevýhodný, je 1/41, tj. zhruba 2,5%.⁸

Kalkul rizika se tedy neodvozuje od platu policisty, ale je do jisté míry závislý na míře vnější kontroly, míře postihu a běžné výše pokut, tak aby byl přijatý úplatek výhodný. Tento kalkul tedy ukazuje, že hlavním faktorem ve vztahu k přijetí úplatku je faktor ekonomický - zda se přijetí úplatku vyplatí či nikoliv, bohužel ne faktor morální. Kalkul je možno ovlivnit také například zvýšením postihů.

Zajímavé je, že policista počítá riziko odhalení intuitivně, také dle toho, jak vedení dbá na dodržování obecné kázně a nastavených pravidel a předpisů i v jiných méně významných oblastech, jako je například dodržování padesátikilometrové rychlosti ve městě, používání bezpečnostních pásů policistou, navrácení nalezených věcí, aj.).

Čím více vedení dbá na dodržování i méně významných předpisů o to více, podle kalkulu policisty, vzniká pravděpodobnost odhalení a důkladnějšího postihu.

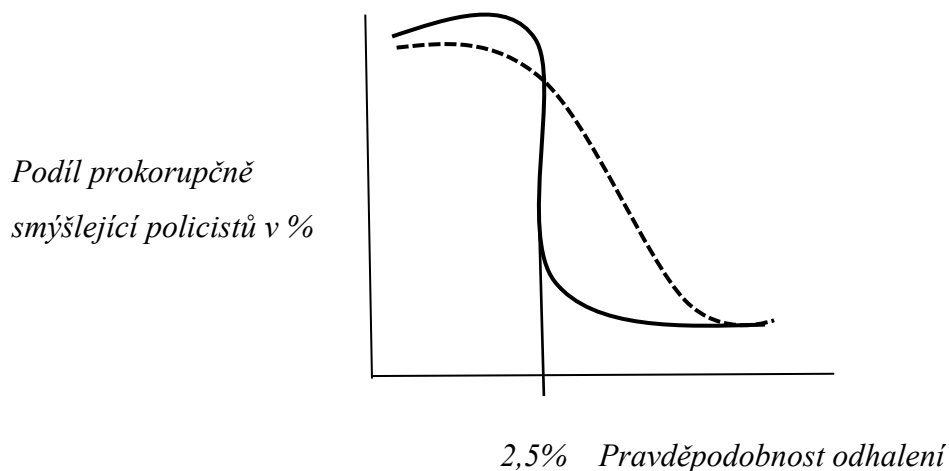
⁸ Dančák, B., 2006

Psychometrická křivka

Křivka je typická pro všechny případy, kdy člověk odhaduje hodnotu proměnné, popř. má analyzovat přítomnost nějakého jevu. V běžném životě nejsou schopni všichni příslušníci policie určit přesný odhad, proto křivka nemá pravoúhlý tvar, ale je spíše prohnutá.

Obr. 2.1

Psychometrická křivka

Zdroj: DANČÁK, B., V. HLOUŠEK a V. ŠIMÍČEK. *Korupce a potírání v České republice a Evropské unii*. Masarykova univerzita, 2006. 312 s. ISBN 80-210-4062-9.

Křivka předvídá přechod z prokorupčního prostředí do protikorupčního. Z grafu je viditelné, že přechod bude spíše skokový než pozvolný. Hodnocení korupce se tedy bude dotýkat celé populace policistů, nejpravděpodobnější je pak změna v podmínkách, podle kterých se korupce hodnotí a faktory jako je například posílení systémových kontrol, zkvalitnění penalizačního systému, dostatek transparentních pravidel, zákonů a procedur.

Dalším faktorem při hodnocení korupce je také pracovní prostředí, ve kterém policista svou službu vykonává. Pracovní prostředí formuje nově příchozí jedince dle převládajícího klimatu a postavení ke korupčnímu jednání. V prostředí prokorupčním nové příchozí budou chápat korupci jako něco samozřejmého, naopak v protikorupčním prostředí jako něco zvrhlého a nemorálního.

2.6. Odhalování trestných činů příslušníků policie

Odhalování trestné činnosti je obecně velmi složitou záležitostí, zvláště pak pokud se jedná o policistu, tedy pachatele policejně proškoleného a znalého zákona.

Při odhalování této trestné činnosti bývají nápomocné kriminalistické sbírky a evidence a dále také policejní informační systémy. Nejpoužívanějším prostředkem kontrolního orgánu pro odhalování trestné činnosti je výslech. Vyslýchající musí dbát na dobrou připravenost výslechu, protože osobou vyslýchanou je právě policista, kterého můžeme v této oblasti označit za kvalifikovaného, jeho výpověď může mít tudíž i lživé prvky, velký důraz je poté kladen na hodnocení výpovědi právě vyslýchajícím.

Dalšími vyšetřovacími postupy Inspekce policie je prohlídka bytových či jiných prostor, která souvisí s vyšetřovaným podezřelým policistou. Rekognice, postup při kterém probíhá znovupoznání pachatele. A v některých případech, obzvláště pokud je důvodné podezření, že podezřelý může být pachatelem nebezpečným, zadržení podezřelého a omezení jeho osobní svobody.

Výslech

Výslech je kriminalistická metoda, při níž probíhá získávání výpovědi uložené ve vědomí občana, a to pouze takovým způsobem jakým udává zákon. U výslechu je důležitá příprava a zvolení taktiky vyslýchajícího. Jiná bude vyslýchající strategie, pokud výslech bude veden proti osobě podezřelé, obviněné, poškozené, či proti osobě, která podává svědectví. Vyslýchající strategie je také rozdílná u osoby, která je vyzvána a dobrovolně se dostaví k výslechu, osoba, která se sice dobrovolně k výslechu dostaví, ale nemůže si vzpomenout na určité důležité okolnosti, proti osobě, která sice byla vyzvána pro podání výpovědi, avšak dostavit se k výslechu odmítá.

Jak bylo již zmíněno důležitá je příprava vyslýchajícího. Vyslýchající by měl před uskutečněním výslechu analyzovat všechno skutečnosti a připravit si kladené otázky, které mají za cíl napomoci ke zjištění klíčové skutečnosti.

Dále určí pořadí vyslýchaných osob, pokud jich je více. V jakém pořadí bude klást otázky vyslýchanému a v neposlední řadě pořadí případných důkazů, které bude vyslýchanému předkládat.

Prohlídka

Prohlídka je definována jako „kriminálnícká metoda, spočívající v přímém pozorování objektů, míst a osob policejními orgány za účelem nalezení a zajištění osob a věcí důležitých pro plnění úloh policie“.⁹ Z cíl prohlídky se tedy klade získání důkazů a také potvrzení či vyvrácení kriminálnícké verze.

Základním taktickým cílem je moment překvapení, kdy bude prohlídka uskutečněna, dalším aspektem je systematickosti, preciznost a také pozorování osoby, u které se prohlídka vykonává. Skutečnosti při prohlídce zjištěné spadají pod určitý stupeň utajení. O vykonání prohlídky se pořizuje záznam ve formě protokolu, doplněný o fotodokumentaci či s pořízenou videonahrávkou.

Rekognice

Rekognice je vymezena příslušným zákonem. V podstatě jde o znovu rozpoznání podezřelé osoby, osobou, tedy svědkem, který zřetelně viděl podezřelou osobu a dokáže ji znovu rozpoznat. Při odhalování trestné činnosti policistů dělíme rekognici pouze podle dvou druhů, a to na rekognici živých osob nebo podle fotografií podezřelých. Rekognice probíhá zvolením dalších čtyř osob, mezi kterými je určitá podobnost s podezřelým, ať už výškou, tloušťkou, barvou vlasů, očí, apod.

Tyto osoby jsou označeny příslušným pořadovým číslem, celý průběh rekognice je snímána kamerovým systémem, pro potřebnou dokumentaci. Poté co osoba určila podle svého přesvědčení podezřelého, podá vysvětlení, podle jakých identifikačních znaků k tomuto rozhodnutí dospěla.

Zadržení

Pro vykonání zadržení podezřelého pachatele musí být známy všechny okolnosti, které k tomuto činu vedou a musí být striktně dodržena všechna zákonem určená ustanovení. Při vykonávání procesu zadržení inspektor prokáže svou totožnost a osobě následně sdělí důvody jejího zadržení. Osoba je vyzvána k poslušnosti a k plnění jeho pokynů, v opačném případě je zadržený seznámen s možností použití donucovacích prostředků.

Po samotném zadržení je podezřelá osoba vyslechnuta. Hlavním cílem je zajištění podezřelého pro případné účely trestního řízení či zamezení podezřelého nadále vykonávat trestnou činnost.

⁹ Straus, J. a kolektiv, 2005, s. 101.

2.7. Typy trestných činů policistů

Jak můžeme vypožorovat z předchozí kapitoly, páchání trestné činnosti u policie není selhání pouze jednotlivce, ale jde zcela o rozšířený jev.

Trestné činy policistů se dělí do několika skupin. Prvním dělením jsou trestné činy, které byly policistou spáchány mimo jeho službu. Častěji se vykytuje případ, kdy byl čin spáchán z nedbalosti, většinou v souvislosti s řízením motorového vozidla, než z určitého úmyslu. Tyto trestné činy, se nějak neodlišují od trestných činů páchaných řadovými občany. Jejich četnost také není vyšší.

Přísněji posuzované jsou však trestné činy, které přímo souvisí s výkonem služby policisty. A to ať už se jedná o činy méně závažné – nevydávání pokutových bloků a ponechání si peněžní částky od řidiče pro svou potřebu, přijímání darů od občana za jeho prominutí přestupku či jiného protiprávního jednání. Zneužívání služebních vozidel pro vlastní potřebu či bezplatná konzumace v restauracích a kavárnách jako projev vděčnosti majitele či zájem si policejní příslušníky do jisté míry předcházet.

Jako závažnou trestnou činnost konanou policisty můžeme posuzovat organizovaný zločin uvnitř policejního oddělení, spolupráce policistů a pachatelů vykonávající organizovanou zločinnou činnost, a to třeba až do úrovně mafiánské skupiny. V rámci této spolupráce, policista nabízí určité služby – vydírání osob a jejich zastrasování, předávají jim tajné informace z policejních databází. Policisté také upozorňují pachatele, že jejich trestná činnost je prošetřována a radí jak se odpovědnosti za svůj trestný čin zbavit, popř. jej provést tak, aby byl do budoucna nepostižitelný.

Do závažných trestných činů můžeme, i mimo výše zmíněné, zařadit i podvodné zpracování doprání nehody, za účelem pojistného podvodu a tím získání finančního obnosu za škodu od pojišťovny. Vydávání zbrojních průkazů a průkazů o povolení k trvalému pobytu neoprávněným osobám. A také policistou úmyslně vedené vyšetřování tzv. „do ztracena“, za účelem zmaření nebo ztížení vyšetřování.

2.7.1. Maření úkolu veřejného činitele

Veřejný činitel se tohoto trestného činu dopustí právě tehdy, když při výkonu své pravomoci úmyslně či z nedbalosti zmaří či podstatně ztíží průběh vyšetřování nebo důležitého úkolu.¹⁰

V policejní praxi to tedy například znamená, že policista do úředního záznamu, který byl povinen vypracovat, uvádí zkreslené skutečnosti, které zprošťují vinu podezřelého či snižují váhu konkrétního trestného činu na přestupek, apod.

2.7.2. Zneužití pravomoci veřejného činitele

Na rozdíl od trestného činu maření úkolu veřejného činitele se zde jedná o zneužití pravomoci v tomto případě policisty, který má v úmyslu jinému přivodit škodu a sobě samému osobní neoprávněný prospěch.

Trestní zákon vymezuje tři druhy protiprávního jednání:

- policista vykonává svou pravomoc, tak jak zákon nedovoluje,
- překračuje svou pravomoc, kterou trestní zákon stanovuje,
- příslušník policie nesplnil povinnosti vyplývající z jeho pravomoci.

Policista překračuje svou pravomoc i v případě pokud vykonává činnost, ke které není kompetentní či dokonce pokud pravomoc k provedení skutku má jeho přímý podřízený, i tehdy se jedná o překročení pravomoci pachatelem. Čin se také dá považovat za trestný, pokud pachateli nebylo uděleno zmocnění jiného činitele k výkonu konkrétního činu. Pro příklad se uvádí čin, kdy vedoucí dopravního inspektorátu, udělí občanovi výjimku z pravidel v silničním provozu, i když kompetentní k výkonu tohoto skutku jsou přímý podřízení daného vedoucího.

Příslušník policie je potrestán za nesplnění povinnosti, které z jeho pravomoci vyplývají, ať už šlo o situaci, kdy byla jeho povinnost uložena zákonem či výslovně uložena nebyla, avšak vyplývala z jeho policejní pravomoci a odpovědnosti. Například můžeme uvést situaci, kdy policisté, kteří vykonávali službu, nezakročili proti skupině výtržníků, kteří uráželi a napadali kolemjdoucí. Soud uznal policisty vinnými v plném rozsahu s odůvodněním, že v situaci, kdy byla skupina výtržníků v podstatné přesile, povinností hlídky policistů bylo přivolat

¹⁰ Vantuch, P., 2008

potřebnou pomoc, tudíž posilu. A tímto dostat výtržníky pod kontrolu a uklidnit situaci. Jelikož tak neučinili, byly shledáni vinnými.

Dále je potřeba uvést trestné činy policistů jako je například neoprávněné použití fyzické síly, nepřiměřené použití donucovacích prostředků či dokonce služební pistole. I když počet těchto trestných činů není tak výrazný jako ve Slovenské republice, u které se k podrobnějšímu srovnání dostaneme v dalších kapitolách.

Při prověřování těchto trestných činů spáchanými příslušníky policie, je zapotřebí dbát zvýšené opatrnosti. Ve většině případů podnět k vyšetřování probíhá na základě stížnosti občanů, je důležité rozlišit, jestli se jedná o pravdivé podání stížnosti či jen o pouhý akt ze msty, za účelem konkrétního policistu poškodit.

2.7.3. Trestné činy korupčního charakteru

Převážná většina trestných činů spáchaných policisty má korupční charakter. Za korupci¹¹ označujeme chování, při které se vzájemně prolíná vůle dvou stran. První strana, označována korumpující, předává hmotnou či nehmotnou odměnu za to, že jí právě druhá strana, ta korumpovaná, zajistí splnění jí určených neoprávněných výhod.

Odhalení korupčního jednání patří mezi nejobtížněji zjištěitelné, jelikož vzniklá korupce se zakládá na prvotní domluvě zmíněných dvou stran, tudíž žádná ze stran nemá zájem na jejím odhalení.

Trestné činy mající korupční charakter můžeme rozdělit do pěti skupin¹²

a) Trestný čin podílnictví

Policisté se podílejí na pojistných podvodech fingováním dopravních nehod či vloupání se do bytových a nebytových prostor, popř. vypisují nepravdivý protokol o těchto skutečnostech, za účelem získání úplaty.

Pojistné podvody jsou nejsnáze odhalitelné, třetí stranou je poškozená pojišťovna, která si často najímá profesionální pracovníky, převážně bývalé kriminalisty, pro vykonávání kontroly zmiňovaných skutečností a pojistných událostí.

¹¹ Korupce = z latinského Corruptus, v překladu znamená zkažený, zvrhlý, zvrácený.

¹² Salvat, L., 2011

b) Úplatkářství

Tento jev úzce souvisí s vydáváním správních rozhodnutí, kdy se občan domáhá úplatkem získání jisté výhody při probíhajícím správním úkonu. Nastávají případy, kdy občan nemá na požadované správní rozhodnutí nárok, jeho vydání tedy může být zvláště společensky škodlivé. Tato trestné činnost se převážně vyskytuje při vydávání povolení občanům jiné země k trvalému pobytu v České republice.

c) Korupční jednání při vykonávání kontroly nad silničním provozem

Jak bylo uváděno již dříve, policista uloží řidiči pokutu, se záměrem nevystavení pokutového bloku, tudíž celý finanční obnos si policista ponechává pro vlastní potřebu.

Policisté však používají i další nekalé praktiky. Řidiči policista hrozí vysokou sankcí za jeho přestupek a postupně s řidičem vyjednává sankci nižší, avšak opět celý finanční obnos si policista ponechává. Zde se jedná jednak o braní úplatku, ale zároveň o jeho vyžadování. Podle chování a jednání policisty vůči řidiči, bychom mohli tento čin označit i za vydírání.

d) Obchod s informacemi

Policista za úplatu nezákonně poskytuje informace z policejních systémů dalším osobám. Informační systémy jsou proti neoprávněnému nakládání s informacemi chráněny, avšak nelze úniku citlivých informací zamezit zcela.

Policista nakládá se získanými informacemi o osobách a věcech bez právního důvodu či dokonce informuje a radí druhé osobě, která se trestný čin chystá spáchat, tak aby byl trestný čin pokud možno co nejméně odhalitelný. Policista informuje a napomáhá osobě, proti které je vedeno zatím skryté trestní řízení, tak aby odhalení jejího trestného činu nebylo možné či bylo alespoň do jisté míry oddáleno.

e) Kupčení s beztrestností

Jedná se o nejzávažnější formu korupčního jednání policisty, nejčastěji vykonávající službu kriminalisty. Policista informuje pachatele, který spáchal trestný čin, za účelem požadování úplaty od pachatele, že proti němu nepovede trestní stíhání. Zde se jedná o typický příklad úplatkářství. V opačném případě policista nařkne nevinného občana ze spáchání trestného činu a požaduje po něm úplatu, že proti němu také nepovede trestní stíhání. Jde o zločin vydírání. Dalším korupčním jednáním se stává případ, kdy policista přijme od pachatele úplatek, aby trestní řízení vedl proti konkrétnímu pachateli, tak aby pachatel zůstal beztrestný.

3. Vnitřní mechanismy kontroly

3.1. Kontrola

Kontrola je systematický proces, který si klade za cíl, prověřit pracovní postupy a metody, stanovit příčiny nesprávného konání. Následně z celého kontrolního procesu vyvodit závěr a podle něj popřípadě stanovit jistá opatření.

Policie jakožto orgán vykonávající výkonnou moc státu, je vybaven právy a povinnostmi, podle kterých se musí řídit. Aby však používání těchto právních metod a postupů bylo cíleno efektivně a do jisté míry se nepřekračoval zákon, dohlíží na jejich správné vykonávání příslušný kontrolní orgán.

Hlavním aspektem orgánu vykonávající kontrolní činnost je otevřenost a transparentnost svých kontrolních postupů a prezentace výsledků. Transparentnost policie můžeme považovat za vstřícný krok k veřejnosti a podpoření její důvěry k samotné policejní instituci.

Rozlišujeme dva typy kontrol a to kontrolu vnitřní a vnější. Kontrola vnitřní spadá pod interní odbor Policie České republiky, kdežto kontrolu vnější, můžeme považovat také za externí. Tento kontrolní systém se vyznačuje řadou vnitřních i vnějších mechanismů fungování, které mají také svou příslušnou legislativní a strukturální úpravu.

3.2. Česká republika - Odbor vnitřní kontroly

Tento odbor se zabývá vnitřní kontrolou fungování Policie České republiky. Správnými pracovními postupy v souladu se zákonem, ale také s etickým kodexem příslušníka policie, který však není zákonem, přesto by jej příslušník policie měl do jisté míry dodržovat. Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, etický kodex upravuje pracovní hodnoty policisty. Kodex zdůrazňuje morální a mravní stránku příslušníka.

Odbor vnitřní kontroly je systematicky situován do obvodních a krajských ředitelství policie po celé České republice, tímto je zaručena i větší efektivnost fungování. Odbor vnitřní kontroly podle své místní příslušnosti řeší podněty a stížnosti v nejčastějších případech podávané právě nespokojenými občany. Občan může podat svůj podnět či stížnost například prostřednictvím emailu, který je uveden na internetových stránkách Policie České republiky.

Velmi často jsou podávány stížnosti na porušení vyhlášky č. 460/2008 Sb., o způsobu vnějšího označení, služebních stejnokrojích a zvláštním barevném provedení a označení služebních vozidel, plavidel a letadel Policie České republiky a o prokazování příslušnosti k Policii České republiky. Dále pak na porušení etického kodexu Policie České republiky.

Každá stížnost je poté posuzována a následně kontrolována. Pokud se však při kontrole zjistí, že se jedná o trestný čin spáchaný příslušníkem Policie České republiky, věc ihned postupuje ke kontrole Generální inspekci bezpečnostních sborů.

3.3. Generální inspekce bezpečnostních sborů

3.3.1. Vznik

V historii, přesněji po novele trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností od 1.1.2002, trestní řád neupravoval žádná ustanovení o původní Inspekci ministra vnitra. Její mechanismy a pravidla fungování byly nepřímo odvozovány ze zákona o policii. Vyšetřování kriminality příslušníků policie prováděli tehdejší úřady podle místní a věcné příslušnosti.

V roce 2001 byl zřízen zvláštní odbor Úřadu pro vyšetřování České republiky, se zaměřením na vyšetřování kriminality policistů. Efektivní spolupráce a komunikace mezi úřady byla zajištěna správnou alokací vyšetřovatelů tohoto odboru, tato efektivnost se dále projevovala i na rychlosti a kvalitě trestního řízení. Ředitel Inspekce ministerstva vnitra byl původně ustanovován do své funkce ministrem vnitra v režimu zákona č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů.¹³

Později, s příchodem právní úpravy, mění Inspekce ministerstva vnitra svůj název na Inspekci policie. Za zásadní změnu je označován způsob jmenování a odvolání ředitele Inspekce policie, Nově funkci, kterou vykonávalo původně Ministerstvo vnitra, převzala vláda, která jednak jmenuje ředitele do funkce a také jej odvolává. Z toho vyplývá i odpovědnost ředitele Inspekce policie výlučně vládě. V zákoně se však objevovali skuliny, pro příklad zákon neupravoval, kdo bude podávat vládě návrh na zvolení ředitele Inspekce policie do funkce. Další výraznou mezerou v této právní úpravě, byla blíže neupřesněná oprávnění speciálního orgánu Poslanecké sněmovny provádět do jisté míry kontrolu Inspekce policie, avšak zákon nestanovil ani jedno procesní pravidlo, jak tato kontrola bude vykonávána. Nový zákon o

¹³ později upravován zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů

policii byl také zaměřen na civilní zaměstnance v policii, kteří vykonávají například ekonomické funkce, kde se může vyskytovat korupční jednání. Podstatné tedy je, aby kontrolu nad civilními zaměstnanci neprováděli příslušníci Policie České republiky, jakožto zaměstnavatelé, ale nezávislý kontrolní orgán. Za velký úspěch je pak také považována zkouška spolehlivosti.

Později v roce 2010 začaly vznikat ve společnosti tlaky na vytvoření samostatné organizační složky, která bude přímo podřízena vládě České republiky. A v aspektech ekonomických, organizačních a personálních zcela nezávislá na ostatních orgánech státní správy.

V roce 2012 vzniká Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále jen „GIBS“), která jak ukládá zákon je bezpečnostním ozbrojeným sborem a působí na území celé České republiky. V čele GIBSu stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává na návrh vlády předseda vlády, kterému je taktéž ředitel GIBSu odpovědný. Funkční období ředitele Inspekce je 5 let.

Inspekce je rovněž organizační složkou a účetní jednotkou. Její příjmy a výdaje tvoří samostatnou kapitolu státního rozpočtu¹⁴, což byl jedním z cílů při vzniku Generální inspekce bezpečnostních sborů.

3.3.2. Hlavní úkoly

Generální inspekce bezpečnostních sborů má za úkol plnit úlohu nezávislého orgánu, a účinně a transparentně bojovat proti kriminalitě policistů. Zaměřuje se především na pátrání, odhalování a vyšetřování trestných činů, které byli spáchány:

- příslušníkem Policie české republiky,
- příslušníkem Vězeňské služby,
- celníkem,
- příslušníkem inspekce,
- a dalších zaměstnanců pracujících v těchto útvarech.

Těmito kontrolovanými se také odlišuje od původní Inspekce Policie České republiky, která prošetřovala pouze Policii České republiky a civilní zaměstnance. Kdežto úkolem GIBSu je provádět kontrolu již nad dalšími třemi bezpečnostními sbory – Vězeňská správa České republiky, Celní správa České republiky, a také Inspekce samotná.

¹⁴ Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů

3.3.3. Činnosti

a) Vyhledávání, odhalování a prověřování skutečností, že byl spáchán trestný čin

Jedním z hlavních úkolů Inspekce zůstává pátrání po skutečnostech spáchání trestného činu příslušníkem či zaměstnancem výše zmiňovaným.

Svou úlohu může při vyšetřování podezřelého sehrát i použití agenta, k jehož nastrčení je Inspekce oprávněna podle ustanovení §158e trestního řádu. Základní podmínkou pro použití agenta je zahájení či již probíhající trestní řízení proti podezřelému. Agent plní úkoly, které mu jeho řídicí orgán uložil, a koná tak diskrétně a v utajení, snaží se minimalizovat rizika svého případného odhalení. K zastírání agentovi totožnosti, z důvodu ochrany či důslednější přípravy, je například možné vytvořit zcela jiné osobní údaje a osobní existenci a následně ji zanést do informačních systémů. To poskytuje agentovi daleko lepší krytí své osoby. Návrh na použití agenta podává státní zástupce vrchního státního zastupitelství, o schválení návrhu dále rozhoduje soudce vrchního soudu v příslušné oblasti. Agent má povinnost svým konáním volit takové prostředky a metody, které jsou přímo způsobilé ke splnění daného úkolu a nejsou jimi ohroženy další osoby či práva těchto osob. Ač by se mohlo zdát, že hlavním úkolem agenta je podezřelého vyprovokovat k trestnému činu není tomu tak. Případnou provokaci se agent dostává nejen do konfliktu s lidskými právy, kdy vyvolává u jiné osoby spáchání trestného činu, ale také nabízí úplatek, čímž se dopouští trestného činu úplatkářství. Agent se tudíž zasazuje do role „pozorovatele“.

b) Vyšetřovací metoda - Zkouška spolehlivosti

Za průlomový prostředek v boji s kriminalitou, obzvláště pak korupčního charakteru, policie se označuje zkouška spolehlivosti. Jedná se o jakousi zkoušku odolnosti policisty vůči protiprávnímu jednání. Začala se v praxi využívat po uvedení §107 nového zákona o policii, její provádění pak měla v kompetenci tehdejší Inspekce policie. Tato forma zkoušky se v praxi osvědčila jako účinná a i po transformaci Inspekce policie na Generální inspekci bezpečnostních sborů zůstává stále Inspekcí využívána.

Hlavní podstatou zkoušky spolehlivosti je navození simulované situace, avšak nikterak extrémně odlišné od rutinních pracovních povinností, ve kterých se policista ocitá při výkonu svého povolání, simulovaná situace by měla pro zkoušeného policistu působit věrohodně a

běžně.¹⁵ Není možné uvádět policistu při zkoušce do těžko řešitelných situací, ve kterých se běžně neocitá, zkouška by poté ztratila na efektivnosti a neodpovídala účelu prověření. Zkoušku provádí pověřený inspektor Generální inspekce bezpečnostních sborů. Inspektor může využít také jinou osobu k provedení zkoušky, avšak pouze s jejím souhlasem.

Zkouška je prostředkem jak si ověřit, že policista postupuje při jejím řešení řádně a plní veškeré povinnosti vyplývající ze zákona. Účelem je jednak odhalení protiprávního jednání policisty, ale také posouzení zda policista při řešení simulované situace postupoval dle zásad Etického kodexu.

Pro příklad častá simulovaná situace, je vyzkoušení policisty při podávání oznámení přestupku, či oznámení trestního. Vyzkoušení policisty může inspektor dále provést také fingováním odevzdané peněženky nebo cennosti danému policistovi. Zde je pak posuzováno, jak policista situaci vyřeší a s peněženkou či cenností naloží. Inspekce je oprávněna navodit simulovanou situaci i v dopravě, a to spácháním dopravního přestupku, to je však možné pouze tehdy, jestliže je Inspekci udělena v rámci zkoušení výjimka z určitých dopravních předpisů. Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách. Trestné činy korupčního charakteru se nejčastěji vyskytují právě u dopravní policie, která přijímá úplatky od řidičů, kteří překročili či porušili dopravní předpisy, či dokonce si policisté sami o úplatky říkají. V této posuzované simulované situaci je proto důslednost a pečlivost inspektora na místě.

Inspektor je však také v rámci provádění zkoušky spolehlivosti vázán určitými pravidly a postupy jak zkoušku vykonávat. Zkoušející se řídí při provádění zkoušky zákonem, který jasně stanovuje, že prováděním zkoušky spolehlivosti nesmí dojít k ohrožení zdraví osob či se dopustit škody na majetku. Inspektor, se stejně jako agent v předešlé kapitole, nesmí dopustit provokace protiprávního jednání u zkoušeného policisty. Inspektor tudíž nesmí úmyslně vyvolat protiprávní konání policisty. V opačném případě se inspektor vystavuje obvinění z porušování lidských práv, nebo pokud sám nabízí zkoušenému úplatek, z trestného činu úplatkářství. Cílem zkoušejícího je pouze reagovat na jednání zkoušeného a navodit situaci, ve které si sám policista řekne o úplatek, aniž by k tomu byl zkoušejícím inspektorem vyzván. Tato situace může být pro následné posouzení velmi komplikovaná, proto je inspektor

¹⁵ *Zkouška spolehlivosti v ČR* [online]. [13.2.2016] Dostupné z: <http://www.policista.cz/clanky/reportaz/zkouska-spolehlivosti-667/>

povinen kompletní simulovanou situaci zdokumentovat, a to jak zvukovým záznamem, tak i obrazovým. Zkouška díky záznamu je daleko lépe vyhodnotitelná než například pouhé svědectví. Pokud byla zkouška spolehlivosti provedena inspektorem řádně a v plném souladu se zákonem, může být záznam použit jako důkaz v trestním řízení vedeném proti policistovi. Možnost použití záznamu dále posuzuje státní zástupce a soudce.

V roce 2014 Generální inspekce bezpečnostních sborů provedla 40 zkoušek spolehlivosti. V 5 případech bylo prokázáno protiprávní jednání. V konkrétním výsledku se jedná o nárůst oproti roku 2013, kdy z 56 vyšetřovaných případů, bylo prokázáno protiprávní jednání pouze u 3 případů. Inspekce má navíc povinnost jednou za půl roku předat seznam všech zkoušených policistů příslušnému bezpečnostnímu sboru.

c) Sledování a vyhodnocování informací o protiprávní činnosti

Informace, které Inspekce získala svou činností, dále předává subjektům, které jsou činné v zajištění příslušných opatření. Konkrétně je v rámci Inspekce předává Oddělení metodiky a prevence. Toto oddělení se dále zabývá preventivními opatřeními a zvolenými postupy se snaží zabránit vzniku protiprávního jednání. Inspekce rozdělením problému mezi další svá oddělení a tím zefektivnění své práce do jisté míry naplňuje Rozhodnutí vlády ČR k iniciativě Partnerství pro otevřené vládnutí¹⁶, ke kterému se Česká republika zavázala v roce 2011. Jedná se o silný závazek České republiky podporovat a vytvořit efektivní, transparentní a společnosti otevřenou státní správu. Na základě daného závazku vznikl Akční plán, který se snažil cílit na zlepšení přístupu k datům a informacím státní správy. Na druhou stranu si však Generální inspekce bezpečnostních sborů stále uplatňuje zásadu postavení nezávislého a uzavřeného sboru.

Při vykonávání prevence kriminality Inspekcí, jde zcela o odlišnou a specifickou oblast než obecná prevence kriminality. Případný pachatel je mnohdy vysoce kvalifikovaný pracovník s velmi dobrou orientací právního prostředí a znalostí postupů a metod práce Bezpečnostních složek, proto je důležité, aby Inspekce vytvářela nové metody vykonávání své práce a přizpůsobovala se stále novým trendům doby.

Inspekce je však ve své činnosti důslednější, při posuzování podezřelého policisty se také zaměřuje na případné selhání systému řízení či nedokonalou organizační strukturu, v tomto případě se tedy nejedná pouze o pochybení jednotlivce. Poté jsou navrhována Oddělením

¹⁶ Z anglického názvu - Open Government Partnership

metodiky a prevence opatření, která by měla zamezit případnému opakování daného protiprávního jednání, případně jej v budoucnu minimalizovat. Od roku 2012 je zařazena do programu tzv. přednášková činnost, jedná se o nástroj prevence, kterým Inspekce účinně působí na Bezpečnostní složky. Na přednáškách se rozebírají negativní situace a jsou reprezentovány příklady z okruhu úniku informací, korupčního jednání, ale také domácího násilí, kterého se dopouští sám příslušník. V roce 2014 proběhlo 93 preventivních přednášek pro příslušníky Policie České republiky, Vězeňské správy a Celní správy. Přednášky byly také připraveny i pro studenty středních a vysokých škol studující v oblasti vnitřní bezpečnosti státu.

d) Vydávání metodických doporučení

Vydávání metodických doporučení pro činnost jednotlivých Bezpečnostních složek státu se na rozdíl od preventivních opatření zaměřeného na konkrétní případ, řeší metodická doporučení danou problematiku komplexně a uceleně.

V roce 2013 bylo Inspekcí vydáno 6 metodických doporučení, řešící problematiku úniku informací, korupčního jednání, další metodická doporučení směřovala také k příslušníkům nacházejícím se v insolvenčním řízení, a nebo se zabývala mimoslužebnými aktivitami příslušníků Vězeňské služby České republiky.

Při výkonu Inspekce v rámci metodických doporučení je poradním orgánem Metodická rada pro bezpečnostní sbory. V radě jsou zastoupeni představitelé všech bezpečnostních sborů, které spadají do kompetence Inspekce, členové rady jsou na úrovni náměstků ředitelů sborů.

Cílem rady je tedy projednat danou problematiku a určit co nejefektivnější metodické opatření, aby mohlo být protiprávní jednání minimalizováno či naprosto znemožněno. Cenné podněty při vytváření metodického doporučení, mohou podávat i státní zastupitelství, odborové svazy, apod. Spolupráce všech těchto zúčastněných přináší do metodického doporučení další hodnotné postřehy, nejen z pohledu Bezpečnostních sborů a Inspekce, ale i dalších výše zmíněných, tímto přístupem se zajišťuje komplexnost a náhled ze všech stran určené problematiky. Veřejnost má možnost si vyžádat zpracované metodiky na internetových stránkách GIBSu.

Tím je naplněn jeden z cílů výše zmiňovaného programu Partnerství pro otevřené vládnutí, jehož cílem byla právě srozumitelnost, otevřenost a transparentnost státní správy pro veřejnost.

3.3.4. Zveřejňované informace

Generální inspekce bezpečnostních sborů se v rámci své činnosti snaží, dle právních norem, být vůči veřejnosti transparentní, určitým důvodem může být také snaha o zvýšení důvěry u veřejnosti v tuto instituci. Inspekce dovoluje nahlížet do konkrétních údajů, tiskových zpráv, statistik, apod. Na svých internetových stránkách uvádí samozřejmě povinně zveřejňované informace, dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Dále pak můžeme nalézt výroční zprávy, které v krátkosti přibližují celkovou činnost organizace za poslední rok. Přístupná je i analýza použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí, která udává konkrétní postupy své činnosti a také přesné statistiky dopadených pachatelů. Na webových stránkách jsou k dispozici videozáznamy z akcí, i příslušná fotodokumentace.¹⁷

Na každém územním pracovišti Inspekce veřejnosti také poskytuje možnost podat oznámení nebo dotaz, a to příslušnému pracovníkovi v určenou pracovní dobu. Avšak Inspekce pro veřejnost zřídila centrální pracoviště v Praze s nepřetržitým provozem. Na tomto místě může žadatel podávat svá oznámení či dotazy ve kteroukoli dobu, a to jak telefonicky, elektronickou poštou, tak i pomocí datové schránky.

Inspekce také prezentuje svou činnost formou přednášek a seminářů pro příslušníky, zaměstnance bezpečnostních sborů. Zároveň poskytuje konzultace a podobné aktivity i občanům. Na programu přednášky je pak seznámení s institucí, hlavní aktivity, konkrétní problematika, způsoby jejího odstraňování a také mezinárodní spolupráce Inspekce, apod.

3.3.5. Mezinárodní spolupráce

V oblasti mezinárodní spolupráce Generální inspekce bezpečnostních sborů navázala v činnostech na Inspekci Policie České republiky, a v minulých letech pokračovala ve spolupráci s Ministerstvem Srbské republiky. Společný projekt se týkal přístupových rozhovorů Srbské republiky k Evropské unii. Pracovníci české Inspekce seznámili zástupce Inspekční služby Ministerstva vnitra Srbské republiky se svými způsoby a okolnostmi vzniku, systémem řízení práce a dalších činností. Inspekce také přijala delegaci Arménské republiky

¹⁷ GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ. GIBS: Základní informace. [online].GIBS [26.3.2016]. Dostupné z: <http://www.gibs.cz>

představitelů tamější policie. Cílem bylo delegaci seznámit s prevencí kriminality a objasnit české postupy boje proti praní špinavých peněz.

Později proběhlo také jednání s delegací Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Představitelé delegace se zajímali o podrobnosti v rámci vyšetřování konkrétních kauz Inspekce. Spolupráce se Slovenskou republikou však byla nejobsáhlejší. Česká Inspekce se účastnila jednání se Slovenskou Inspekční službou. Zájem slovenských kolegů byl především v rámci fungování Inspekce jako samostatné organizace a její postavení vůči bezpečnostním složkám a v neposlední řadě zavedené metody zkoušky spolehlivosti české Inspekce. V dalších letech uzavřelo vedení Inspekce dohodu o vzájemné spolupráci s vedením Policejního sboru Slovenské republiky.

3.4. Slovenská republika - Úřad kontroly

Vnitřní kontrola Policejního sboru Slovenské republiky má podobný systém řízení jako v České republice. Vnitřní kontrola se rovněž zabývá peticemi či stížnostmi podanými nespokojenými občany, a to na činnosti útvaru ministerstva, útvaru Policejního sboru, útvaru hasičského sboru a akademie. Zabezpečuje vnitřní kontrolní systém ministerstva a dalšími poznatky a postupy jej zdokonaluje. Zaměstnanci útvaru kontroly vykonávají svou činnost na základě jednotlivých nařízení, např. Nariadenia o vnútornom kontrolním systéme a Nariadenia o vykonávaní operatívnych kontrol.

Vnitřní kontrola Policejního sboru Slovenské republiky plní převážně tyto úlohy¹⁸

- Řídí, kontroluje, koordinuje činnost útvarů ministerstva, útvarů Policejního sboru, hasičského sboru a akademie v oblasti vnitřní kontroly a vyřizuje příslušné stížnosti či podané petice. Dbá na dodržování právních interních předpisů, také i v oblasti ochrany osobních údajů. Výsledky kontrol dále zpracovává.
- Vykonává finanční kontroly přijatých finančních prostředků z rozpočtů Evropské unie a jiných zahraničních prostředků poskytnutých na základě bilaterálních smluv. Dbá na účelnost a hospodárnost použití prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu.

¹⁸ MINISTERSTVO VNÚTRA. MINV: *Sekcia kontroly a inšpekčnej služby MV SR*. [online]. MINV [26.3.2016]. Dostupné z: <http://www.minv.sk/?sekcia-kontroly-a-inspekcej-sluzby-mv-sr>

Vykonává kontrolu na obvodních úřadech, ve státních archívech a občanských sdruženích, kterým jsou taktéž poskytovány finanční prostředky od státu.

- Přijímá stížnosti a podané petice od fyzických a právnických osob, vykonává jejich prošetření, provádí jejich analýzu a dále vyhodnocuje získané poznatky. Vytváří opatření a dbá na jeho dodržování. Snaží se o úplné odstranění zjištěných nedostatků a o celkové zlepšení kontrolovaného subjektu.

3.4.1. Systém vyřizování stížností

Stížnost na odbor vnitřní kontroly mohou podat fyzické a právnické osoby na základě zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov. Podáním stížnosti se osoba, která stížnost podala, domáhá svých práv, o kterých se domnívá, že byli porušeny či plně nedodrženy orgány veřejné správy.

Stížnost může být podána písemně, ústně do záznamu či elektronickou poštou. Je důležité, aby stížnost poukazovala na všechny zmíněné nedostatky jasně a srozumitelně, musí být čitelné, proti komu stížnost směřuje. Na jejím konci musí být stěžovatel podepsán.

Analýza poukázala na nejčastější podáváním stížností za rok 2015, podávání písemnou formou, následuje metoda ústně do záznamu, nejméně početnou formou je pak podání stížnosti elektronickou poštou. V roce 2015 bylo podaných a prošetřených stížností týkající se Policejního sboru 1137, z nichž po zhodnocení zůstalo opodstatněných pouze 120. Rok 2015 není výjimkou, tyto výsledky se vyskytují pravidelně i v minulých letech. Nejčastější důvod podání stížnosti byl pak směřován na nevhodné jednání a přístupu příslušníků.

V případě pokud se stížnost ukáže jako opodstatněná a navíc vykazující známky trestního chování, je postoupena dále inspekční službě.

3.5. Úřad inspekční služby

Inspekční služba na Slovensku odhaluje, dokumentuje a vyšetřuje trestnou činnost příslušníků Policejního sboru, přijímá účinná opatření a vytváří preventivní činnost pro minimalizování této trestné činnosti.

Inspekční službu neupravuje žádný zákon, tak jako je tomu v České republice. Inspekční služba se ve své činnosti řídí ústavou, ústavními zákony, právními předpisy a dalšími interními normami. Právní status inspekční služby upravuje § 4 odst. 1 zákona č. 171/1993 Z.

Slovenské republiky, o Policejním sboru, ve znění pozdějších předpisů. Kontrolu a dozor nad správnou činností inspekční služby vykonávala v předešlých letech vojenská prokuratura a speciální prokuratura v souladu se zákonem.

Inspekční služba působí na celém území Slovenské republiky, prostřednictvím čtyř pracovišť, rozděleným do příslušných samosprávných celků. Avšak na nejzávažnější formy trestných činů policistů s prvky organizované spolupráce a další závažné korupční případy je zřízen Inspekční Odbor boje proti korupci a organizované kriminalitě, který má působnost na území celé Slovenské republiky.

3.5.1. Činnosti

Inspekční služba Slovenské republiky, jak již bylo zmíněno výše, odhaluje, dokumentuje a následně vyšetřuje trestnou činnost policistů, následně vytváří příslušná preventivní opatření pro minimalizaci této trestné činnosti. Každoročně zpracovává tzv. Správu o trestnej činnosti příslušníků Policajného sboru, ve které eviduje a analyzuje vyšetřované případy, taktéž uvádí i statistické údaje. Zprávu pak umístí veřejně na své internetové stránky.

Inspekční služba plní tyto úlohy¹⁹

- Vyřizuje oznámení o podezření z páčání trestné činnosti policistů. Tato oznámení následně prověřuje, v případě podezření, že se jedná o trestný čin, postupuje podle Trestního pořádku. Využívá informačně-technické prostředky a informační databáze v kompetenci ministerstva a Policejního sboru.
- Spolupracuje s útvary ministerstva a útvary Policejního sboru při odhalování zmíněné trestné činnosti. Při vyšetřování pachatele dbá na spolupráci s dalšími policisty, civilními zaměstnanci a dalšími, kteří by mohli být při vyšetřování svými výpověďmi nápomocní.
- Zabezpečuje činnost na úseku boje proti korupci a organizovanému zločinu v Policejním sboru a navrhuje příslušná opatření na její odstranění.

Z výše uvedeného lze říci, že inspekční služba v České republice se zdá na první pohled rozvinutější než na Slovensku. Zásadní rozdíly se objevují v právní oblasti, kdy slovenská

¹⁹ MINISTERSTVO VNÚTRA. MINV: *Sekcia kontroly a inšpekčnej služby MV SR*. [online]. MINV [26.3.2016]. Dostupné z: <http://www.minv.sk/?sekcia-kontroly-a-inspekcej-sluzby-mv-sr>

inspekční služba, není upravována konkrétním zákonem, řídí se ústavou, ústavními zákony a interními předpisy. Další rozdíly můžeme najít i v průběžném testování příslušníků policie. V České republice jsou prováděny tzv. zkoušky spolehlivosti, kdy jsou policisté namátkově vybíráni a jsou podrobeni zkoušce své poctivosti a morálním hodnotám v simulované situaci. Tato zkouška na Slovensku chybí. Zajímavé dále je, že civilní zaměstnanci Policejního sboru na Slovensku nespádají pod kontrolu Inspekce, v minulosti měla takto nastavená pravidla i Česká republika, avšak později, aby se eliminovalo korupční jednání často vznikajícím právě u civilních zaměstnanců, byla povinnost kontroly nad zaměstnanci přidělena Generální inspekci bezpečnostních sborů. Další rozdíly jsou viditelné i ve strukturálním zařazení Inspekční služby Slovenské republiky.

3.5.2. Strukturální zařazení Inspekční služby

Inspekce Ministerstva vnitra Slovenské republiky řešila otázku zařazení v organizační struktuře až do konce minulého roku. Do té doby stále nebylo jasné a čitelné, kam Inspekční službu vlastně zařadit. Ve své podstatě šlo o to, zda Inspekční služba je součástí Policejního sboru Slovenské republiky či nikoliv, s tím samozřejmě dále souvisí práva žádat soud o používání informačně-technických prostředků podle zákona č. 166/2003 Z. z., respektive či je Inspekční služba oprávněna vést své vyšetřování na základně Trestního pořádku.

V této věci rozhodoval i Nejvyšší soud Slovenské republiky a to rovnou dvakrát, při každém rozhodnutí dospěl k jinému závěru. Jde o rozsudek sp. Zn. 1 To 1/2015 z 29.05.2015, který rozhodl, že Inspekční služba není součástí Policejního sboru, tudíž nemá právo používat informačně-technické prostředky, hlavně v oblasti odposlouchávání ve smyslu zákona o ochraně před odposloucháváním a není zároveň oprávněna vést vyšetřování dle Trestního pořádku. K úplně opačnému výsledku dospěl Nejvyšší soud ve svém druhém rozhodnutí sp. Zn. 5 To 42/2015 ze dne 02.07.2015. Tato oblast a určení ve věci správného zařazení do struktury je evidentně pro Slovenskou republiku obtížná, a dávno měla být již vyřešená.

Pokud se zaměříme blíže na tuto problematiku, můžeme se konstatovat, že dle § 4 ods. 1 zákona o Policejním sboru se Policejní sbor člení na službu kriminální policie, službu finanční policie, službu pořádkové policie, dopravní policie, železniční policie, službu ochrany objektů, službu hraniční a cizinecké policie, službu ochrany určitých osob a inspekční službu. Z uvedeného zákona je tudíž zjevné, že inspekční služba by měla být považována za součást Policejního sboru. Pokud se však zaměříme, jestli faktický stav odpovídá právnímu zařazení, zjistíme, že inspekční služba Policejního sboru neexistuje. Reálně existuje označení tohoto

útvaru Sekce kontroly a inspekční služby Ministerstva vnitra Slovenské republiky a na svým internetových stránkách je prezentována slovy „samotný útvar Ministerstva vnitra Slovenské republiky, výlučně podřízený ministrovi vnitra, nezávislý od řízení a struktur policie, který plní úlohy na úseku kontroly a inspekční služby“, v tomto případě je zjevné, že ani Ministerstvo vnitra nepovažuje inspekci za součást Policejního sboru.

V této věci vznikly i další teorie, dle kterých se Policejnímu sboru přisuzuje podvojná organizační struktura, a to vertikální a horizontální. Z této teorie se následně vyvozuje poněkud schizofrenický závěr, že inspekční služba působí v rámci Sekce kontroly a inspekční služby Ministerstva vnitra Slovenské republiky, která je útvarem Policejního sboru a je zároveň začleněná i do Ministerstva vnitra.

Jak již bylo zmíněno výše, touto otázkou se zabýval i Nejvyšší soud Slovenské republiky, jehož dvě rozhodnutí v této věci byly odlišné, proto 29.09.2015 zasedlo trestněprávní kolegium, aby rozhodlo a přijalo jednotné stanovisko. Dle přijatého stanoviska Tpj 62/2015 je inspekční služba Policejního sboru součástí Policejního sboru, je rovněž podřízena působnosti Ministerstva vnitra.²⁰ Ministerstvo si dále vyhradilo možnost, že řízení tohoto útvaru inspekce nemusí provádět prezident Policejního sboru, ale může být řízena „jinak“.

Další projednávanou věcí, bylo povolení používání informačně-technických prostředků při vyšetřování. Jelikož je inspekce součástí Policejního sboru má právo požádat soud o souhlas používání těchto prostředků při vyšetřování. Pokud by trestněprávní kolegium rozhodlo ve věci jinak, tedy že Inspekční služba není součástí Policejního sboru, dalo by se do jisté míry považovat její konání a používání informačních, technických prostředků při vyšetřování pachatelů za protizákonné. Je na pováženou, že za více než deset let fungování Inspekční služby na Slovensku, si služba neujasnila základní záležitosti svého právního vzniku a systému řízení.

3.5.3. Mezinárodní spolupráce

V rámci zefektivnění Inspekční služby je důležitá mezinárodní spolupráce. Tyto mezinárodní partnerství cíleně zlepšují fungování Inspekční služby a státy si vzájemně napomáhají při vyšetřování a následnému dopadení pachatelů.

²⁰ ŠAMKO, Peter. *Právne vety zjednocujúceho stanoviska Najvyššieho súdu SR ohľadne policajnej inšpekcie*. Krajský súd v Bratislave [online]. [13.2.2016] Dostupné z: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a402-pravne-vety-zjednocujuceho-stanoviska-najvyssieho-sudu-sr-ohladne-policajnej-inspekcie>

V roce 2007 se Inspekční služba Slovenské republiky snažila navázat partnerství obzvláště se státy Evropské unie, a to přes organizaci Interpol. Interpol²¹ tato organizace vznikla v roce 1923 ve Vídni, Československo patřilo k zakládajícím členům Interpolu. V podstatě jde o největší policejní organizaci na světě, zabezpečující policejní spolupráci v kriminální oblasti. V současnosti sdružuje Interpol 190 členských států, ať už státy demokratické či nedemokratické. Kromě spolupráce s Interpolem, pracovníci Inspekční služby vytvořili twinningový²² projekt, financovaný Přejícným fondem na výškolení pracovníků Inspekční služby v oblasti operativně-analytických činností. Program byl zaměřen na zlepšení metod používání informačních systémů, v předmětu odhalování korupce a další kriminality páchané příslušníky policie, a to především v oblasti monitorování podezřelých osob a předmětů, a audiovizuální zařízení použité při získávání důkazů při vyšetřování.

V dalším roce se v zájmu další efektivní spolupráce střední Evropy, uskutečnilo tzv. regionální fórum vnitřních a ochranných služeb střední Evropy. Fóra se zúčastnilo 11 členů z různých oblastí střední Evropy. Cílem tohoto fóra bylo vytvořit expertní skupinu na přípravu všeobecných standardů a utváření příslušných působností a pravomocí.

Inspektoři ze Sekce kontroly a inspekční služby Ministerstva vnitra Slovenské republiky se navíc zúčastnili konference evropských partnerů proti korupci²³ v Polské republice. Hlavním cílem této konference pak byla výměna informací a poznatků v oblasti trestné činnosti policistů, vzájemné sdílení zkušeností a metod ostatních států Evropské unie, převážně v souvislosti s korupcí. Při stoupajícím vlivu Evropské unie, slovenská Inspekční služba vyvíjí větší úsilí při mezinárodní spolupráci. Hlavním důvodem je otevření hranic v rámci Schengenského prostoru. Zde vzrůstá větší riziko organizovaného zločinu, korupce a nelegálního převádění přes hranice, zkrátka trestné činy, na kterých se mohou do určité míry podílet i policisté. V rámci posílení partnerských vztahů v dalších letech navštívila Inspekční služba Slovenské republiky Národní ochranu službu Maďarska, navštívila Polskou republiku a její Úřad vnitřních věcí Hlavního velitelství Policie, a rovněž i Českou republiku. Hlavním cílem návštěv bylo navázání na předchozí spolupráci a její rozvíjení, také i budování nových vztahů. V posledních letech však stále více nabírá na důležitosti zasedání konference EPAC, jehož členů stále přibývá.

²¹ z anglického názvu - Internal Criminal Police Organization

²² twinning = mezinárodní projekt dvoustranné spolupráce a sdílení zkušeností

²³ Konference EPAC – European Partners Against Corruption

3.5.4. European Partners Against Corruption

European Partners Against Corruption (dále jen „EPAC“) v českém překladu znamená Evropští partneři proti korupci. Je neformální síť, kterou tvoří 61 policejních a protikorupčních orgánů z členských států Evropské unie, dalším členem této sítě je i Evropský úřad pro boj proti podvodům. Zasedání se konají již od roku 2001, v posledních letech často v Polské republice. V roce 2013 se zasedání zúčastnilo 95 delegátů, z výše zmíněných orgánů, z různých koutů Evropy. Za Českou republiku je tímto orgánem Útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování.

Hlavní myšlenkou, kterou členové EPAC prosazují na svých zasedáních, je docílení jednotných postupů a metod v boji s trestnou činností příslušníků bezpečnostních sborů a korupce. Tato myšlenka je podložena protikorupční strategií a příslušnou úmluvou OSN z prosince 2003.

Mezi cíle této organizace patří²⁴:

- zřízení, udržování a rozvoj kontaktů mezi specializovanými orgány,
- podpora nezávislosti, nestrannosti a legitimacy stejně jako odpovědnosti, transparentnosti a dostupnosti všech systémů vytvořených pro nezávislý dohled nad policejní a protikorupční činností,
- podpora rozvoje a prosazování společných pracovních standardů a osvědčených postupů pro dohlížecké orgány policie a protikorupční orgány,
- poskytuje platformu pro výměnu informací a odborných znalostí o vývoji v policejních mechanismech dohledu a protikorupčních případech,
- poskytuje podporu dalším zemím a organizacím, které chtějí vytvořit mechanismy dohledu a orgány boje proti korupci,
- spolupráce s jinými organizacemi, orgány, sítěmi a zúčastněnými stranami v souladu s výše uvedenými cíli.

²⁴ EUROPEAN PARTNERS AGAINST CORRUPTION. EPAC: *Akční plán České republiky* [online]. [13.2.2016] Dostupné z: http://www.korupce.cz/assets/partnerstvi-pro-otevrene-vladnuti/OGP_Akcní-plan-CR_zkracena.pdf

4. Komparace kriminality

Aby kriminalita příslušníků policie mohla být analyzována a posuzována, musí probíhat evidence konkrétních případů. Kriminalita příslušníků policie je evidována na základě podaných oznámení civilními osobami, policisty nebo inspektory inspekce v rámci jejich operativně pátrací činnosti.

Podmínkou pro zařazení a evidenci záznamu kriminality je stanovení trestněprávní kvalifikace protiprávního jednání, tzn. trestný čin musí být zařazen do určitého stupně kvalifikace, například trestné činy proti pořádku ve veřejných věcech, trestné činy proti majetku a trestné činy proti životu a zdraví.

Za objasněný trestný čin se považuje takový trestný čin, u něhož bylo zahájeno trestní stíhání, zkrácené přípravné řízení nebo věc byla odložena pro nepřípustnost či neúčelnost trestního stíhání.

V této souvislosti je důležité také podotknout, že v průběhu trestního stíhání a to až do pravomocného odsouzení příslušným soudem, je plně respektována ústavní presumpce nevinny, neboť každý, proti němuž se vede trestní stíhání, se považuje za nevinného, dokud soud nevydá pravomocný odsuzující rozsudek.²⁵

4.1. Česká republika

4.1.1. Vývoj trestné činnosti policistů

Kriminalita příslušníků policie České republiky je blíže sledována až v posledním desetiletí. Dohledatelná jsou i starší statistická data, ale vzhledem k častým právním úpravám jsou s těmi současnými stěží porovnatelná. Před rokem 2002 existovala také naprosto odlišná metodika vykazování trestné činnosti policistů, takže vytváření delších časových statistických řad, by bylo značně obtížné a jejich výsledná hodnota by navíc byla do určité míry zkreslená.

V nynějších statistikách a zprávách o činnostech a úkonech Generální inspekce bezpečnostních sborů jsou data roztríděna do příslušných skupin, např. podle místa pachatele vykonávající služební poměr, podle věku pachatele či podle délky pracovního poměru u příslušného útvaru policisty. Zprávy jsou zveřejňovány na internetových stránkách inspekce

²⁵ Salvét, L., 2011

každoročně, a to jak Zpráva o činnosti Generální inspekce bezpečnostních sborů, tak i Analýza použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí podle trestního řádu Generální inspekce bezpečnostních sborů.

Minulý vývoj kriminality příslušníků Policie České republiky je možno charakterizovat jako stabilní s mírným vychýlením. První ukazatel z roku 1993 uvádí počet pachatelů – objasněných trestných činů 288 obviněných policistů.

V devadesátých letech jsou hodnoty přibližně stejné, rapidní nárůst se dá vypočítat v letech 2000 – 2004, kdy nejvyšší statistická hodnota vykazovala 468 pachatelů, tedy o 180 pachatelů více než v prvním sledovaném roce. Od roku 2005 vykazují hodnoty opět klesající tendenci a hodnota počtu pachatelů policistů se zastavuje opět na průměru, tj. 250 prošetřovaných pachatelů. V roce 2009 pak statistiky ukazují 264 pachatelů policistů.

Z výsledku v tomto roce, tak jako i v letech minulých, můžeme konkrétně kvalifikovat trestné činy podle jejich četnosti. Největší část trestných činů byla kvalifikována jako Zneužití pravomoci veřejného činitele, a to v 95 případech. Následovaly dopravní nehody zaviněné policisty, velký podíl na kriminalitě policistů měly také pojistné podvody, kterých bylo zjištěno 32 případů, a dále trestný čin úplatkářství, evidovaný ve 14 případech. V roce 2008 je evidováno 43 350 příslušníků Policie České republiky.²⁶

Pokud se zaměříme na výskyt kriminality územně, tedy podle příslušných krajů České republiky, můžeme konstatovat, že nejvyšší podíl na celkové kriminalitě v roce 2009 mělo hlavní město Praha, celkový podíl činí 24,8%. Následuje kraj Severočeský s podílem 9%, naopak nejmenší podíl na zjištěné kriminalitě policistů v příslušném roce, měl kraj Jihočeský 3,6% a kraj Východočeský 2,7%.

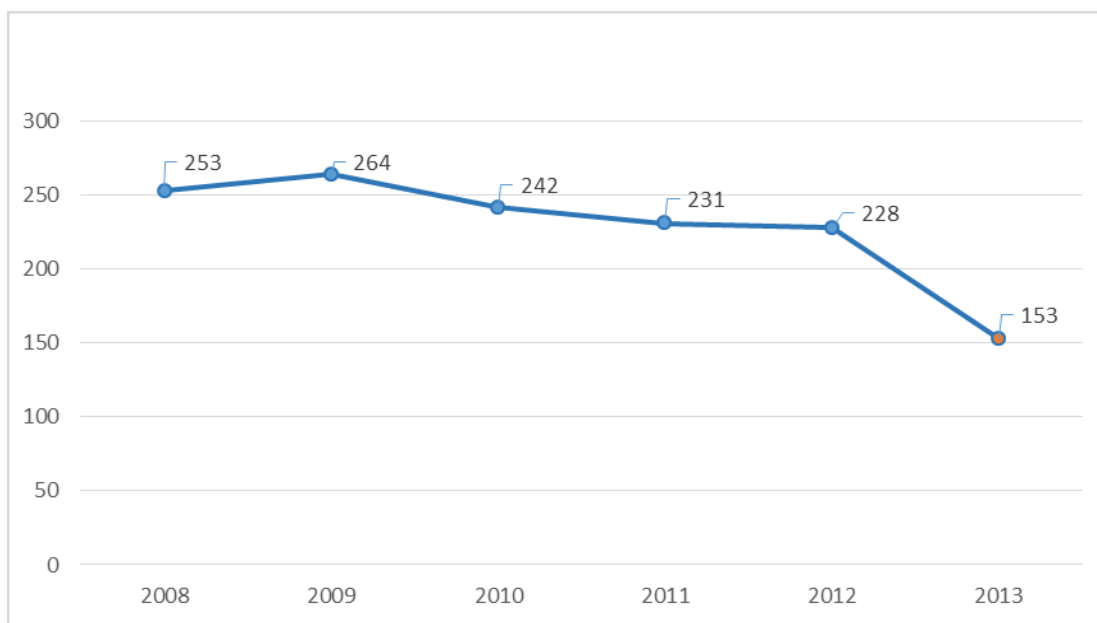
²⁶ Salvét, L., 2011

Aktuálně

V poslední konkrétněji posuzovaných letech 2012 a 2013 došlo v počtu pachatelů policistů k výraznému poklesu z 228 na 153 trestně stíhaných, jedná se o velmi výrazný pokles i v porovnání s výsledky minulých let. Kdy výsledku v průměru činily okolo 235 obviněných. V posuzovaném roce 2013 byl počet policistů v České republice 39 106, toto číslo zaznamenává i studující policisty v hodnosti rotný.

Graf 4.1

Vývoj kriminality příslušníků Policie České republiky

Zdroj: GIBS. Zpráva o činnosti za rok 2013 (vlastní zpracování)

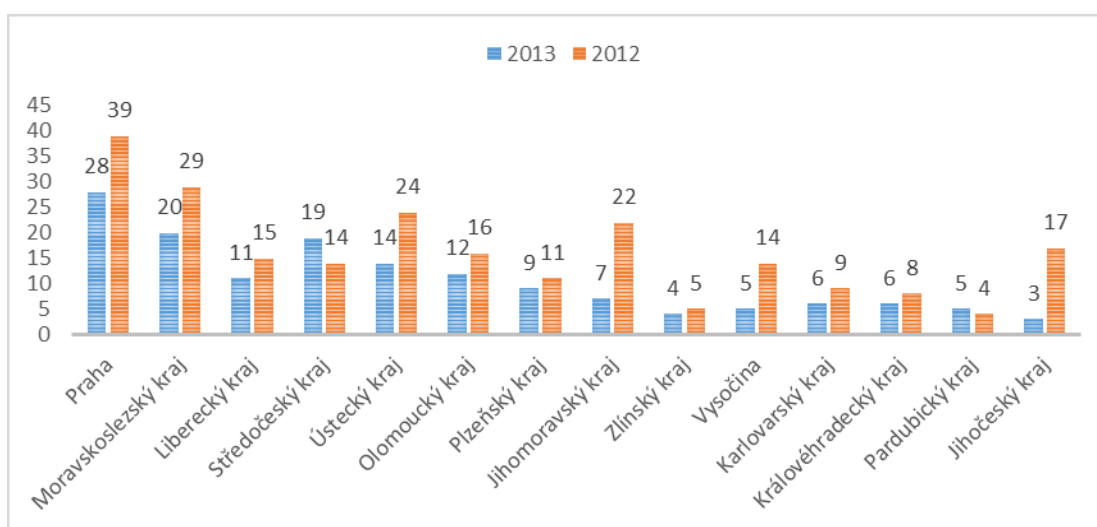
4.1.2. Posuzovaná kriminalita podle místa výkonu služby

Kriminalita příslušníků je statisticky posuzována také podle místa výkonu služby. Jako již tradičně v číslech vyčnívá hlavní město Praha, kde bylo za poslední posuzovaný rok zjištěno 28 obviněných pachatelů. Po Praze následuje kraj Moravskoslezský s celkovým počtem 20 trestně stíhaných policistů. U obou těchto krajů je zaznamenán pokles zhruba o 10 obviněných v těchto regionech. Dalším krajem vyznačující policejní kriminalitu je kraj Středočeský s počtem 19 obviněných, Ústecký se 14 obviněnými policisty, dále pak kraj

Olomoucký. Naopak nejnižší hodnoty v oblasti kriminality příslušníků policie vykazuje kraj Zlínský se 4 obviněnými, kraj Pardubický a kraj Vysočina s 5 obviněnými. Největší pokles za poslední posuzovaný rok zaznamenal kraj Jihočeský, kde v roce 2012 kraj vykazoval 17 obviněných, o rok později však hodnota klesla pouze na 3 obviněné. V roce 2013 vykazuje tedy kraj Jihočeský nejnižší kriminalitu policistů v celé České republice.²⁷

Graf 4.2

Počet dopadených policistů podle místa výkonu služby

Zdroj: GIBS. Zpráva o činnosti za rok 2013 (vlastní zpracování)

4.1.3. Posuzovaná kriminalita podle délky služebního poměru

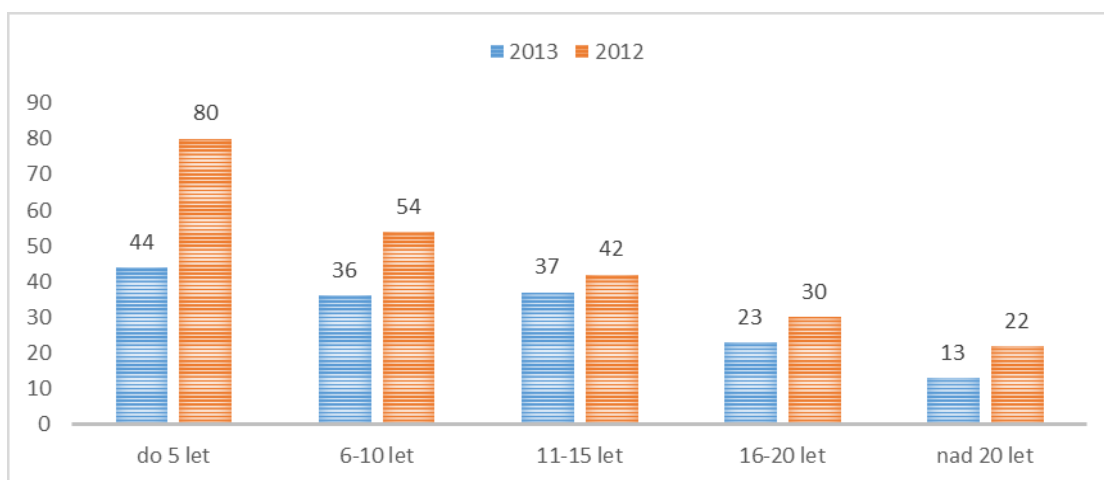
Z grafu č. 4.3 je viditelné, že nejčastější kategorií byly osoby s délkou služebního či pracovního poměru do 5 let, tj. ve 44 případech. Následují příslušníci s délkou zaměstnání v kategorii do 11-15 let a to v 37 případech. Hned v závěsu je kategorie 6-10 let délky služebního poměru, dále pak kategorie 16-20 let ve 23 případech, a poslední kategorie nad 20 let délky služebního poměru ve 13 případech.

²⁷ GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ. GIBS: *Zpráva o činnosti za rok 2013*. Praha, 2014. [online]. GIBS [26.3.2016]. Dostupné z: http://www.gibs.cz/ostatni/zprava_cinnosti_2013.pdf

Pokud zhodnotíme výsledky s předchozím rokem 2012, můžeme říct, že ve všech kategoriích došlo k výraznému poklesu. U první kategorie nováčků policistů s délkou trvání služebního poměru do 5 let, byl zaznamenán pokles o 36 případů, u druhé kategorie 6-10 let pak pokles o 18 případů trestního jednání policisty.

Graf 4.3

Počet dopadených policistů podle délky služby

Zdroj: GIBS. Zpráva o činnosti za rok 2013 (vlastní zpracování)

4.1.4. Posuzovaná kriminalita podle služební hodnosti

Kriminalita posuzovaná podle služební hodnosti se týká pouze příslušníků, kteří jsou ve služebním poměru k bezpečnostnímu sboru.

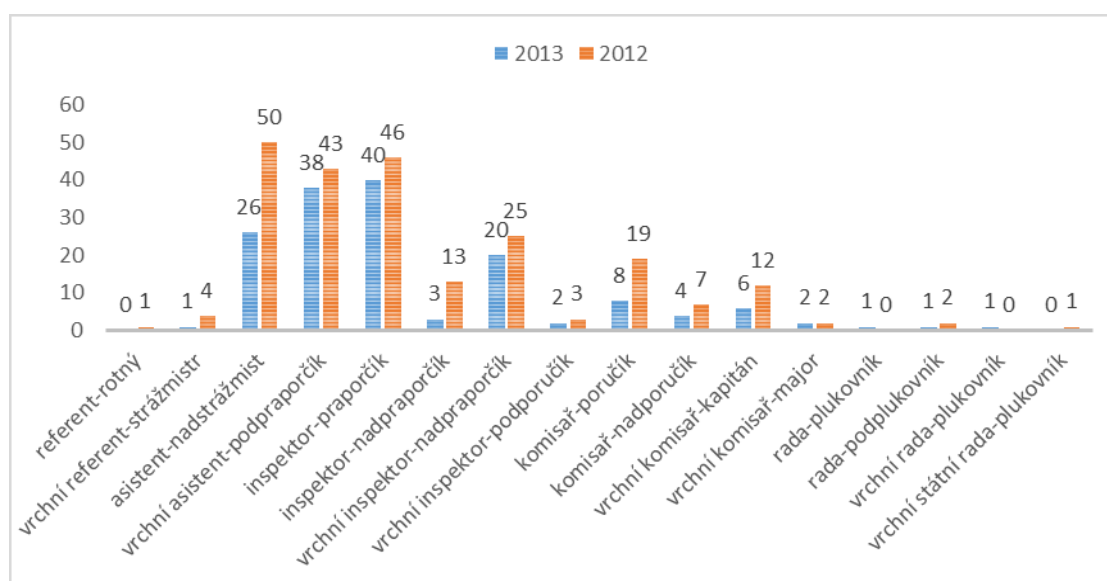
Nejnižší hodnost je Rotný, následuje Strážmistr, Nadstrážmistr, Podpraporčík, Praporčík, Nadpraporčík, z vyšších hodností pak Podporučík, Poručík, Nadporučík, Kapitán, Major, Podplukovník, Plukovník. Z řad Generálů, je to Brigádní generál, Generálmajor, Generálporučík je pak nejvyšší hodností.²⁸

²⁸ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. PČR: *Přehled policejních hodností*. [online]. PČR [26.3.2016]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/policejni-hodnosti-2015.aspx>

V posuzované tabulce je nejčastější kategorií v páchání trestných činů hodnost inspektor-praporčík, a to ve 40 případech obviněných osob. Oproti minulému roku klesl počet obviněných v této kategorii hodnosti o 6 trestně stíhaných osob. Kategorie hodnost vrchní asistent-podpraporčík je v roce 2013 na druhém místě, co se týče výskytu kriminality. V roce 2013 bylo trestně stíháno 38 pachatelů této hodnosti. Další početnou kategorií, je kategorie asistent-nadstrážmistr, k obvinění ze spáchání trestného činu došlo u 26 osob, ovšem oproti roku 2012, je v této kategorii zaznamenán značný pokles, a to o 24 obviněných osob. V kategorii hodnosti vrchní inspektor-nadpraporčík bylo zjištěno protiprávní jednání u 20 policistů. Naopak nejnižší hodnoty ve výsledcích protiprávního jednání vykazují hodnosti inspektor-nadporučík, vrchní inspektor-podporučík, vrchní komisař-major, rada-plukovník, rada-podplukovník a vrchní rada-plukovník. Nebyl stíhán žádný příslušník ve služební hodnosti referent-rotný a vrchní státní rada-plukovník.

Graf 4.4

Počet dopadených policistů podle hodnosti

Zdroj: GIBS. Zpráva o činnosti za rok 2013 (vlastní zpracování)

4.1.5. Posuzovaná kriminalita podle věku příslušníka

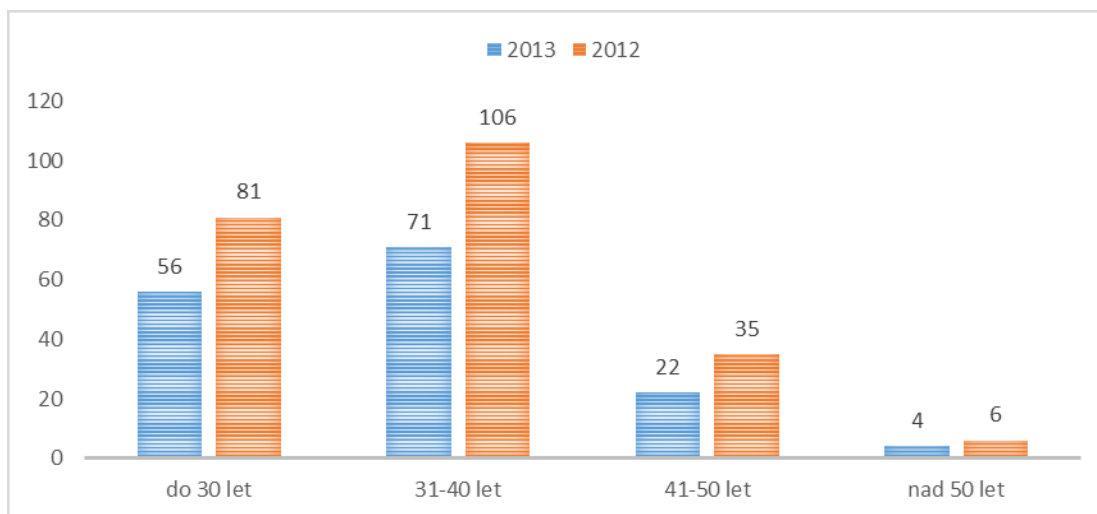
Je důležité zdůraznit, že posuzování kriminality podle věku příslušníka, se opět týká pouze příslušníků, kteří jsou ve služebním poměru k bezpečnostnímu sboru, tudíž se v roce 2013 jednalo o 153 osob.

Posuzování kriminality dle věku můžeme rozdělit do těchto věkových kategorií: 18-30 let, 31-40 let, 41-50 let a kategorie nad 50 let věku. Z celkového počtu 153 osob, se ve 4 případech jednalo o ženy.

V kategorii 18-30 let věku bylo za rok 2013 obviněno 56 osob. V kategorii 31-40 let 71 osob. Dále pak v kategorii 41-50 let se jednalo o 22 osob a v kategorii nad 50 let věku o 4 osob. Zde je zřetelné, že nejvíce se protiprávního jednání dopouští příslušníci v kategorii 31-40 let věku, naopak nejméně se protiprávního jednání dopouštějí příslušníci nad 50 let věku.²⁹

Graf 4.5

Počet dopadených policistů podle věku

Zdroj: GIBS. Zpráva o činnosti za rok 2013 (vlastní zpracování)

²⁹ GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ. GIBS: *Zpráva o činnosti za rok 2012*. Praha, 2013. [online]. GIBS [26.3.2016]. Dostupné z: http://www.gibs.cz/ostatni/zprava_cinnosti_2012.pdf

4.2. Slovenská republika

4.2.1. Vývoj trestné činnosti policistů

K odhalování trestné činnosti slovenských policistů je věcně příslušná Inspekce Ministerstva vnitra Slovenské republiky. Při odhalování kriminality příslušníků policie se na Slovensku potýká Inspekce a Sekce vnitřní kontroly s velkým množstvím stížností, jejímž cílem je narušit či dokonce znemožnit výkon služby policisty, pomstít se mu za provedení služebního výkonu nebo zakrýt vlastní trestnou činnost. V pozorovaném roce 2009 inspekční služba řešila na úseku trestního řízení 2163 podání, z toho bylo následně odmítnuto nebo zastaveno 1315 podání, jelikož se neprokázala opodstatněnost těchto podání, což je celých 60,8%.

Trestnou činnost příslušníků na Slovensku můžeme zhodnotit jako klesající. V roce 2005 byl počet prošetřovaných policistů 195 a od té doby má tento ukazatel stále klesající tendenci, v roce 2009 pak počet prošetřovaných policistů byl 140.

Z celkového počtu 140 prošetřovaných policistů bylo z hlediska demografického nejvíce v Košickém kraji, celkem 39 osob, následuje Bratislavský kraj s počtem 27 osob, naopak nejméně prošetřovaných bylo v Trenčinském kraji 7 osob a Prešovském kraji s celkovým počtem 8 osob. Těchto 140 prošetřovaných osob se dopustilo 171 trestných činů. Nejčastěji se jednalo o trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných v počtu 78, trestné činy proti životu a zdraví v počtu 34, a také trestné činy proti majetku 21, a další.³⁰ Nejpočetnější trestný čin, tak jako i v České republice – Zneužívání pravomoci veřejného činitele, byl často páchán v souběhu s jinými trestnými činy, nejčastěji pak s trestným činem přijímání úplatku, ublížení na zdraví, neoprávněné nakládání s osobními údaji a mařením spravedlnosti.

Aktuálně

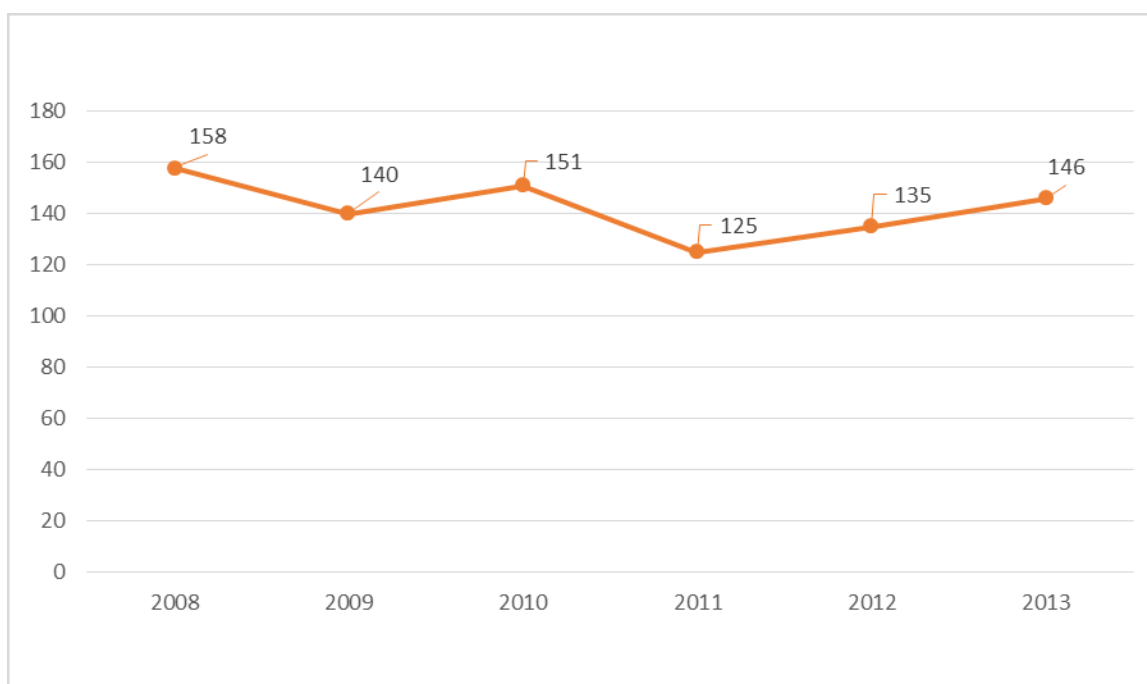
V posledních zveřejněných letech 2012, 2013 pozorujeme určitou stabilitu. V roce 2012 byl počet prošetřovaných osob 135, v roce 2013 pak 146 osob. Jde tedy o nárůst, avšak ne nikterak rapidní. Tyto údaje jsou nižší než v České republice, avšak Slovenská republika má také méně policistů. V roce 2013 Slovensko eviduje 22 404 policistů, tedy téměř o 30tis méně policistů než v České republice.

³⁰ Salvét, L., 2011

Co se týče trestních činů klasifikovaných v roce 2013, nejvíce se protiprávního jednání, z celkových 146 obviněných osob, dopouští pořádková policie, a to v 76 případech, dále dopravní policie s počtem 32 případů osob a kriminální policie s 26 obviněnými policisty. Tyto tři složky jsou taktéž nejpočetnějšími složkami Policejního sboru Slovenské republiky, jsou také příslušné v projednávání přestupků. Podíl ostatních složek Policejního sboru není téměř znatelný, představuje méně než jedno procento na celkovém podílu prošetřovaných osob. Představují jej například tyto útvary – železniční útvary, finanční, hraniční a cizinecký, dále pak funkční útvary Ministerstva Slovenské republiky a funkční útvary Policejního sboru.

Graf 4.6

Vývoj kriminality příslušníků Policejního sboru Slovenské republiky

Zdroj: Sekce kontroly a inspekční služby MV SR. Správa o trestnej činnosti príslušníkov Policajného sboru za rok 2013 (vlastní zpracování)

4.2.2. Posuzovaná kriminalita podle místa výkonu služby

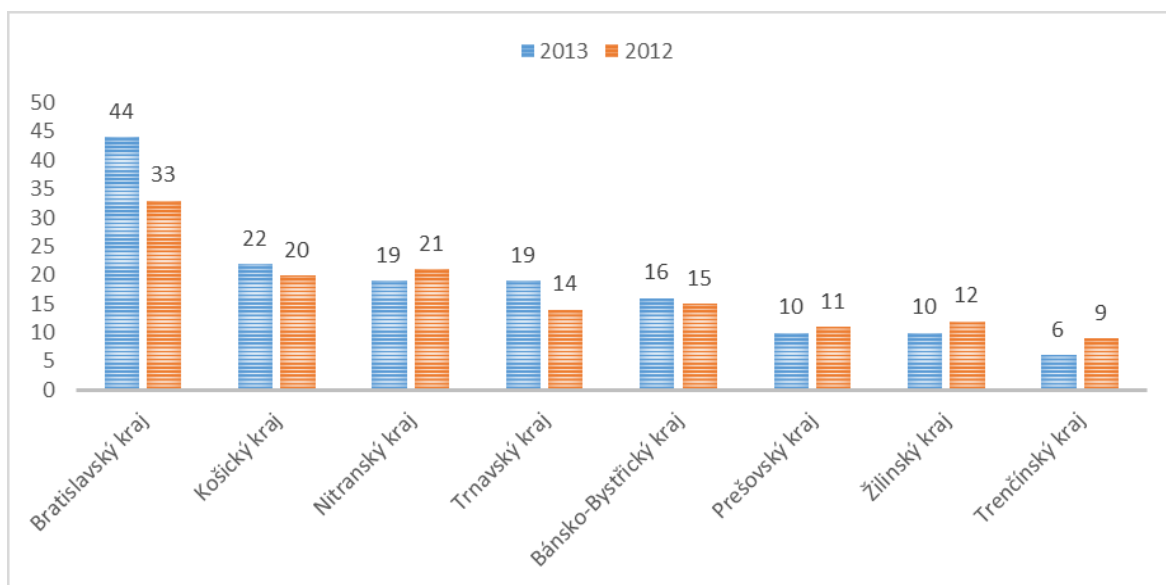
Z osmi posuzovaných krajů Slovenské republiky, je největší výskyt kriminality příslušníků policie zaznamenán v Bratislavském, Nitrianském a Košickém kraji. Z celkových 146 případů obviněných osob je v Bratislavském evidováno 44 obviněných osob, v tomto kraji se také

nachází hlavní město Slovenska – Bratislava. Podobný trend, můžeme zaznamenat i v České republice, kde taktéž v oblasti hlavního města, jsou ukazatele míry kriminality nejvyšší, jak již bylo zmíněno výše. Další kraj vykazující vyšší hodnoty je Košický kraj s počtem 22 případů, Nitrianský kraj má hodnotu 19 obviněných osob, taktéž i v Trnavském. Naopak nejmenší hodnoty vykazuje Trenčinský kraj se 6 zaznamenanými případy, s 10 dopadenými policisty pak jsou kraje Prešovský, Žilinský.

Největší nárůst kriminality příslušníků je zaznamenán v Bratislavském kraji, kde za předcházející posuzovaný rok 2012 přibýlo konkrétně 11 případů a v Trnavském kraji je evidován vzrůst v tomtéž roce o 5 případů.³¹

Graf 4.7

Počet dopadených policistů podle místa výkonu služby

Zdroj: Sekce kontroly a inspekční služby MV SR. Správa o trestnej činnosti příslušníků Policajného sboru za rok 2013 (vlastní zpracování)

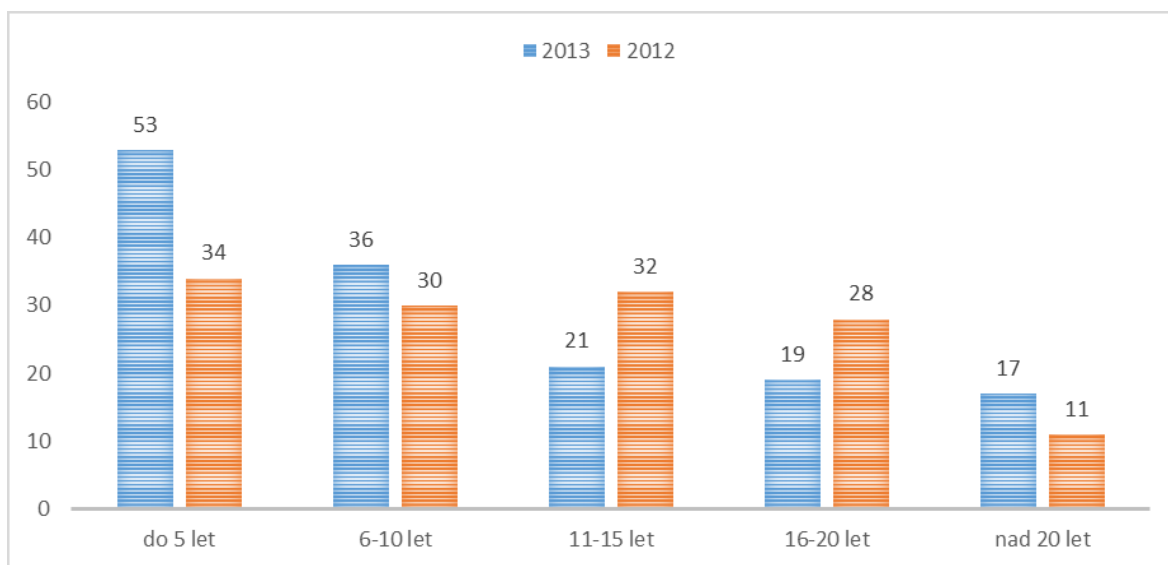
³¹ MINISTERSTVO VNÚTRA. MINV.: *Správa o trestnej činnosti příslušníků Policajného sboru za rok 2013* [online]. MINV [26.3.2016]. Dostupné z: <http://www.minv.sk/?sekcia-kontroly-a-inspekcej-sluzby-mv-sr>

4.2.3. Posuzovaná kriminalita podle délky služebního poměru

Kriminalita příslušníků policie se dá měřit také podle délky služebního a pracovního poměru, v níž policista setrvává. Můžeme jej klasifikovat do pěti kategorií. Kategorie, v níž je policista nováčkem, tedy zhruba do 5 let setrvání ve služebním či pracovním poměru. Zde je počet případů nejvyšší, činí 53 případů z celkových posuzovaných 146. Oproti minulému posuzovanému roku 2012, kdy bylo zaznamenáno v této kategorii 34 případů, je to však výrazný nárůst o celých 19 případů trestně stíhaných osob. Tato kategorie se stále vyznačuje jak v České, tak i Slovenské republice jako riziková a náchylná k protiprávnímu jednání. Další kategorií v rámci délky trvání služebního poměru je 6-10 let, kdy statistiky vykazují 36 prošetřovaných osob. Oproti roku 2012 je opět zaznamenán nárůst a to o 6 případů. V kategorii 16-20 let délky trvání služebního poměru je evidováno 19 případů trestně stíhaných osob. Nejmenší výskyt kriminality příslušníků policie je pak evidováno v kategorii nad 20 let délky trvání poměru. Kdy hodnoty vykazují pouze 17 prošetřovaných osob z celkových 146 případů.

Graf 4.8

Počet dopadených policistů podle délky služebního poměru

Zdroj: Sekce kontroly a inspekční služby MV SR. Správa o trestnej činnosti príslušníkov Policajného sboru za rok 2013 (vlastní zpracování)

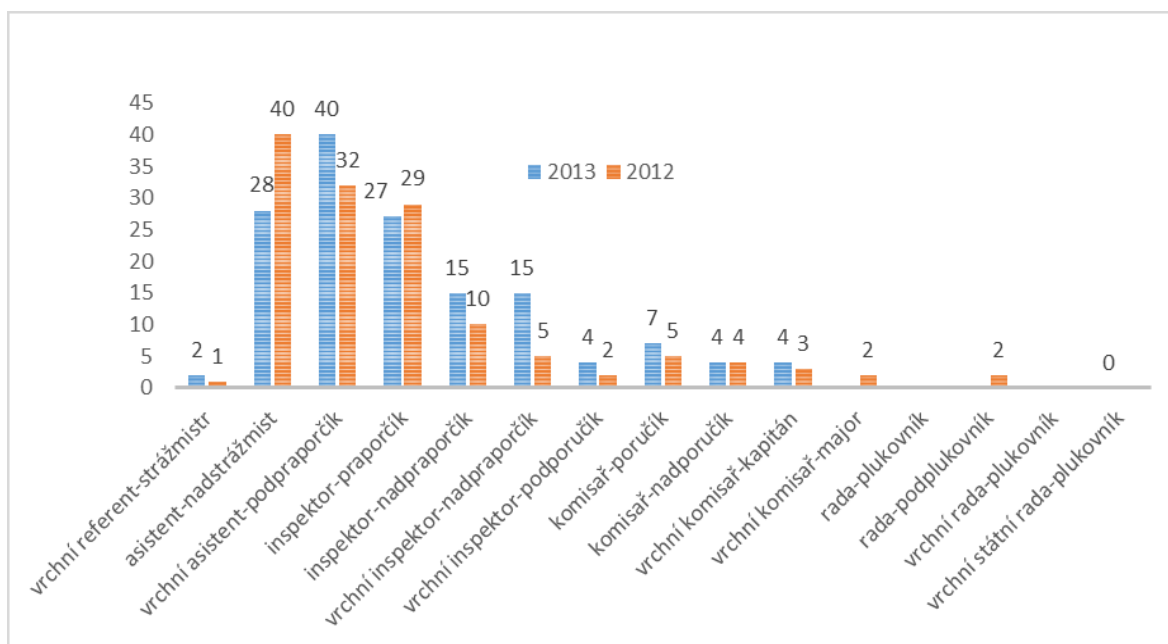
4.2.4. Posuzovaná kriminalita podle služební hodnosti

Policejní sbor Slovenské republiky používá taktéž označení postavení dle příslušných hodností. Nejnižší hodnost je v Policejním sboru strážmistr, dále pak nadstrážmistr, podpraporčík, praporčík, nadpraporčík, a další důstojnické hodnosti, jako jsou podporučík, poručík, nadporučík, kapitán, major, podplukovník a plukovník. Generální hodnost má Policejní sbor oproti České republice pouze jednu a tou je hodnost generál.

Statistické údaje rovněž uvádějí hodnost praporčík-inspektor jako nejrizikovější a nejvíce náchylnou na protiprávní jednání. V roce 2013 se v Policejním sboru prošetřovalo 38 osob s hodností praporčík-inspektor. 27 prošetřovaných osob bylo hodnosti nadstrážmistr, a 25 hodnosti podpraporčík.

Graf 4.9

Počet dopadených policistů podle služební hodnosti

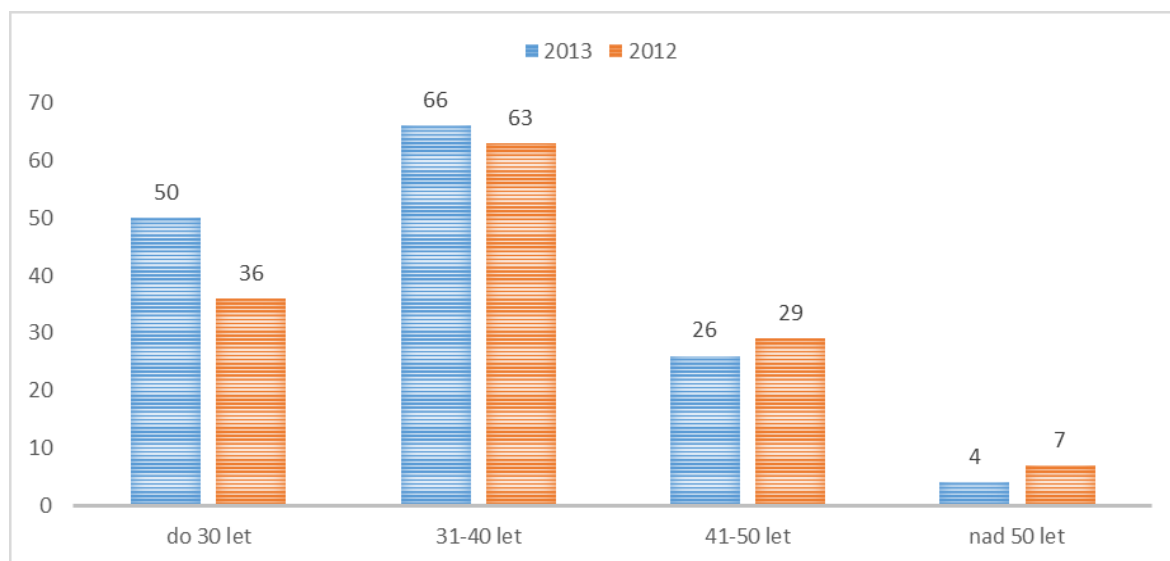
Zdroj: Sekce kontroly a inspekční služby MV SR. Správa o trestnej činnosti príslušníkov Policajného sboru za rok 2013 (vlastní zpracování)

4.2.5. Posuzovaná kriminalita podle věku příslušníka

Dalším měřítkem kriminality příslušníků policie je fyzický věk. Opět můžeme kategorizovat do příslušných věkových skupin. V kategorii do 30 let věku protiprávně jednalo 50 příslušníků policie, oproti předešlému roku 2012 evidujeme určitý nárůst o celkových 14 případů.³² Ve věkové kategorii 31-40 let statistika zaznamenává v roce 2013 z celkových 146 případů, 66 případů obviněných osob, právě v této příslušné věkové kategorii. Oproti minulému roku také hodnoty zaznamenávají opět nárůst, a to z celkových 63 prošetřovaných osob. Zde je jasně viditelné, že ve slovenském Policejním sboru jde o nejproblematictější a nejrizikovější věkovou kategorii ve vztahu k protiprávnímu jednání. Kategorie 41-50 let vykazuje 26 prošetřovaných osob a nejméně pak věková kategorie příslušníků nad 50 let věku, a to 4 případy prošetřovaných policistů. Nejstarší věková kategorie je také i v České republice nejméně náchylná k protiprávnímu jednání a trestnímu konání.

Graf 4.10

Počet dopadených policistů podle věku příslušníka

Zdroj: Sekce kontroly a inspekční služby MV SR. Správa o trestnej činnosti příslušníků Policajného sboru za rok 2013 (vlastní zpracování)

³² MINISTERSTVO VNÚTRA. MINV.: *Správa o trestnej činnosti príslušníkov Policajného sboru za rok 2012*. [online]. MINV [26.3.2016]. Dostupné z: <http://www.minv.sk/?sekcia-kontroly-a-inspekcejnej-sluzby-mv-sr>

4.3. Srovnání České a Slovenské republiky

Jak Česká, tak i Slovenská republika ve svých výsledcích kriminality vykazují určitou podobnost, a to v pojetí bezpečnostního sboru jako celku. Avšak, ať už Policejní sbor Slovenské republiky nebo Policie České republiky, každá z těchto bezpečnostní sborů se skládá z jiných částí a útvarů.

Policejní sbor Slovenské republiky ve svých statistikách a metodikách uvádí rozdělení Policejního sboru na policii pořádkovou, dopravní, kriminální, železniční, hraniční, cizineckou, policii pro ochranu určených osob, dále pak funkční útvary Ministerstva vnitra Slovenské republiky, funkční útvary Policejního sboru a bratislavskou policejní akademii.³³

Česká organizační struktura se mírně liší. Policie České republiky se podle pokynu policejního prezidenta č. 137 ze dne 14. října 2009, o organizaci Policie České republiky dělí na službu pro zbraně a bezpečnostní materiál, službu pořádkové policie, pyrotechnickou službu, službu dopravní policie, službu kriminální policie a vyšetřování, kriminalisticko-technickou a znaleckou službu, ochrannou službu, leteckou službu, službu rychlého nasazení a službu cizinecké policie.³⁴

4.3.1. Vývoj kriminality

Jak již bylo zmíněno výše Policie České republiky a Policejní sbor Slovenské republiky má odlišný počet příslušníků vykonávající služební poměr. Aby mohla být komparace provedena efektivně v průběhu let a zároveň nezávisle na odlišných počtech policistů v obou posuzovaných zemích. V České republice vykonává svou službu 39 106 policistů na Slovensku pak 22 404 policistů. Využijeme tedy tzv. index kriminality, díky němuž vypočteme konkrétní hodnotu kriminality v daném roce na 1000 policistů.

Při pohledu na graf 4.11 je zřejmé, že v průběhu let vykazovala hodnota v České republice stabilní trend, až do posuzovaného roku 2013, kdy nastal výrazný pokles až o dvě jednotky v indexu kriminality. Existuje mnoho faktorů, který tento pokles mohou ovlivňovat, jedním

³³Zákon č. 171/1993 Sb., o Policajnom zbore, ze dne 6.července 1993. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [15.2.2016]

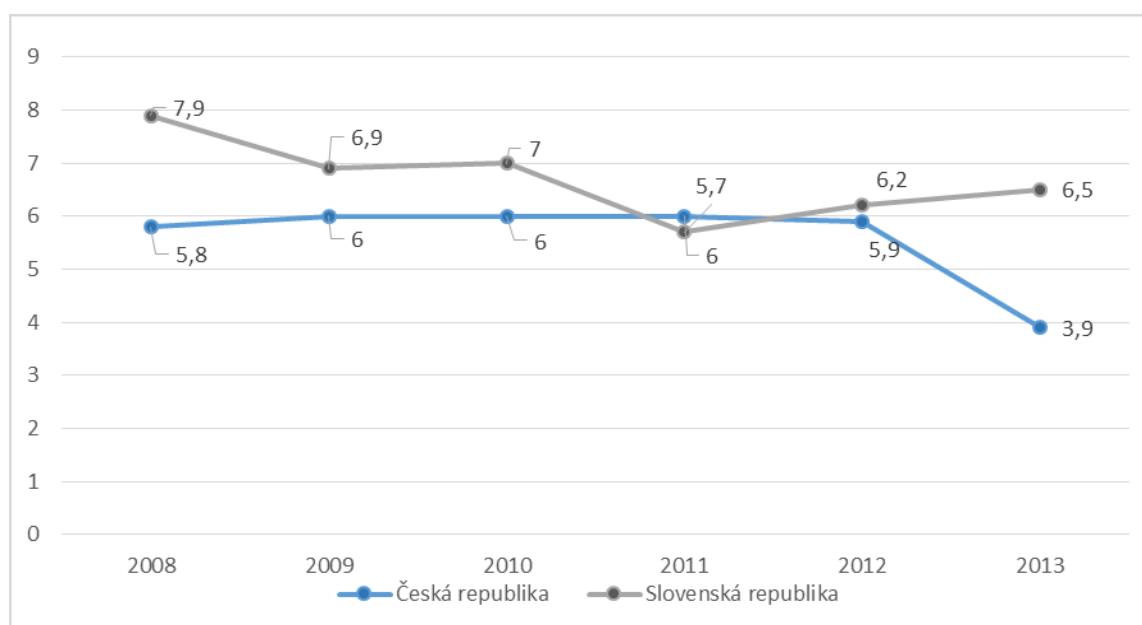
³⁴ Hrudka, J. a D. Zámek, 2012

z nich může být i založení Generální inspekce bezpečnostních sborů s důkladnějším zaměřením právě na kontrolu a prošetřování případného protiprávního jednání ve sboru.

Naopak Slovenská republika oproti České vykazuje vyšší hodnotu kriminality, a trend míry kriminality se dá posuzovat jako kolísavý. V letech 2008 vykazoval index kriminality o více než dvě jednotky vyšší hodnotu než index kriminality českých policistů. V průběhu následujících let, přesněji v roce 2010 hodnota kriminality klesla z indexu 7 v předešlém roce na index 5,7, což byl zatím největší zaznamenaný pokles. V dalším roce se hodnota opět přiblížila průměru 6,7 indexu kriminality výsledkem 6,2.

Graf 4.11

Vývoj kriminality dle koeficientu kriminality

Zdroj: Sekce kontroly a inspekční služby MV SR. Správa o trestnej činnosti príslušníkov Policajného sboru za rok 2013; GIBS. Zpráva o činnosti za rok 2013 (vlastní zpracování)

4.3.2. Srovnání dle krajů

Dalším důležitým srovnáním kriminality v obou zemích je srovnání příslušných krajů. Jako nejlepší ukazatel pro posouzení byl použit ukazatel HDP³⁵, který posuzuje podíl konkrétního

³⁵ Podíl regionů na tvorbě HDP v ČR [online]. [13.2.2016] Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajskeris/libereckykraj/kraj/hospodarske-prostredi/makroekonomicke-ukazatele/>

kraje na celkovém podílu země v procentech. Zde není možné naprosté porovnání, jde pouze o nastínění celkové situace kriminality v krajích s podobným výsledkem HDP³⁶ ukazatele.

Celkové srovnání je možno provést na krajích Bratislavském s hlavním městem Prahou a okolím, na kraji Trnavském v porovnání s českým krajem Středočeským, na kraji Košickém s krajem Jihomoravským a krajem Nitranským s krajem Moravskoslezským, které vykazují podobné hodnoty HDP v procentech na podílu celkového HDP země.

V kraji Bratislavském, ve kterém se nachází rovněž hlavní město Slovenska – Bratislava, bylo z celkových 146 případů, ve kterém se prokázala vina policisty, a pachatel byl následně obviněn, se vyskytlo 44 případů, což na celkovém podílu činí 30%. V česká posuzovaná oblast s hlavním městem Prahou bylo zaznamenáno 28 případů z celkových 153, což činí 18% na celkovém podílu, ovšem rozlohou je Praha daleko menší než posuzovaný Bratislavský kraj.

Viditelnějšího porovnání docílíme posouzením Trnavského a Středočeského kraje. Kdy v Trnavském kraji byla zjištěna kriminalita policistů v roce 2013 v 19 případech, což na celkovém podílu kriminality činí 13%. U Středočeského kraje bylo evidováno také 19 případů trestního stíhání, na celkovém podílu tedy hodnota činí 12,5%. Tyto kraje jsou si svým podílem na kriminalitě velice podobné.

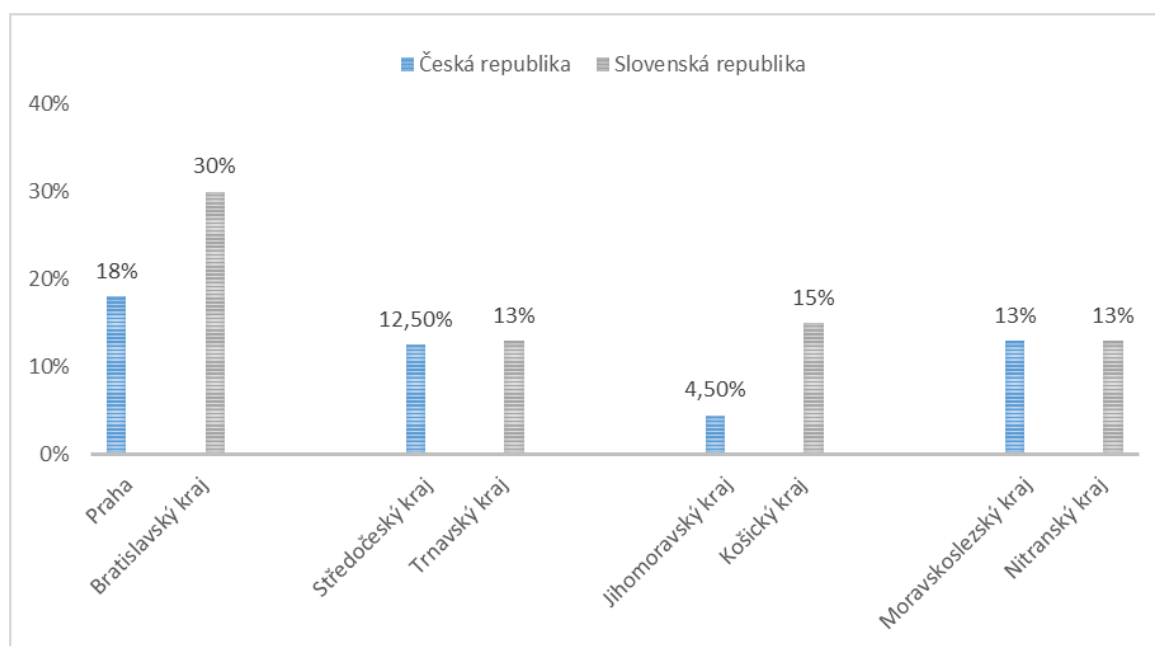
V Košickém kraji bylo zaznamenáno v roce 2013 22 případů obviněných policistů, tedy 15%, v kraji Jihomoravském, ve kterém se nachází také druhé největší město České republiky – Brno, bylo zaznamenáno 7 případů, tedy 4,5%. Tak nízkého výsledku však kraj Jihomoravský docílil až v roce 2013, v roce 2012, byl evidován stejný počet případů obviněných policistů jako v Košickém kraji v roce 2013.

V kraji Nitranském statistiky uvádějí 19 případů protiprávního jednání, na celkovém podílu tedy 13%. V Moravskoslezském kraji je výsledek podobný, 20 evidovaných případů za rok 2013, procentuálně pak také 13% na celkovém podílu kriminality.

³⁶ *Srovnání makroekonomických ukazatelů v SR* [online]. [13.2.2016] Dostupné z: <http://euractiv.sk/regionalny-rozvoj/slovensko-co-region-to-iny-svet-023143/>

Graf 4.12

Míra dopadených policistů v krajích se srovnatelnou mírou HDP

Zdroj: Sekce kontroly a inspekční služby MV SR. Správa o trestnej činnosti príslušníkov Policajného sboru za rok 2013; GIBS. Zpráva o činnosti za rok 2013 (vlastní zpracování)

4.3.3. Srovnání dle délky služebního poměru

Dalším měřítkem, podle kterého je možné komparovat kriminalitu příslušníků policie, je délka služebního poměru, tedy jak dlouho policista vykonává svou činnost u příslušného sboru. Kritérium bylo rozděleno do pěti kategorií, policista vykonávající svou službu do 5 let, další kategorií je délka 6 až 10 let, 11 až 15 let, 16 až 20 let a posledními posuzovanými jsou příslušníci nad 20 let délky trvání poměru.

V kategorii do 5 let výkonu služby se u slovenským policistů prokázalo 53 případů za posuzovaný rok 2013, tato kategorie je u Policejního sboru nejpočetnější. Na celkovém 146 obviněných policistů připadá celých 36% nováčků. V České republice je výsledek obdobný, protiprávní jednání bylo zjištěno ve 44 případech, procentuálně pak ve 28,7%.

V kategorii 6 až 10 let délky trvání služby jsou výsledné hodnoty v obou zemích stejné, celkově bylo obviněno 36 policistů jak v České tak Slovenské republice, jelikož se však počty celkových obviněných policistů liší, pro upřesnění 23,5% v České republice a 24,6% ve Slovenské republice. Tyto kategorie jsou taktéž velmi podobné, až téměř shodné.

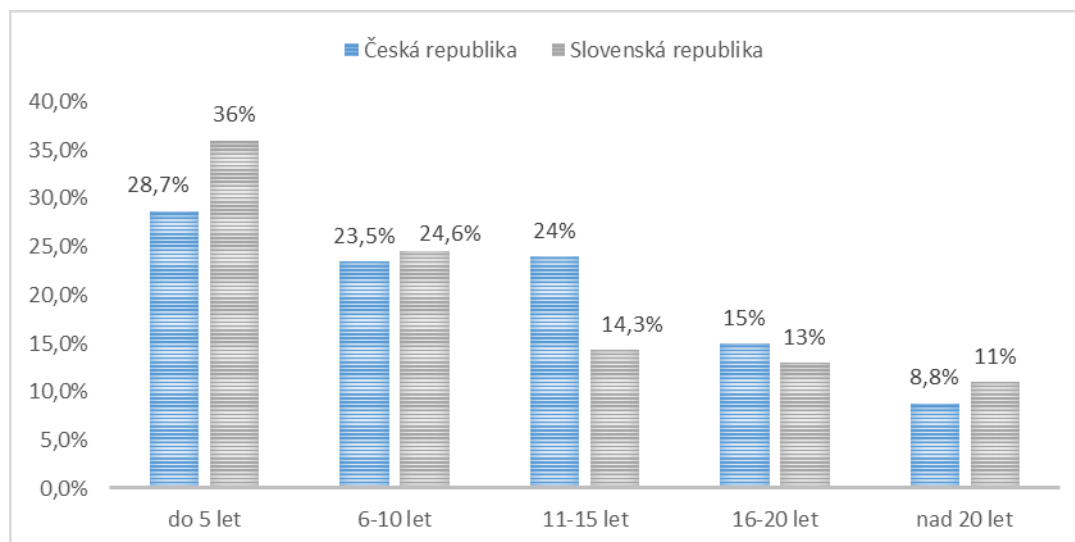
Mírný rozdíl se objevuje v kategorii délky trvání služebního poměru 11 až 15 let, kdy u slovenských policistů byla kriminalita prokázána ve 21 případech, procentuálně pak 14,3%, u českých policistů bylo prokázáno 37 případů, tedy 24%, jedná se v Česku o druhou nejrizikovější kategorii v oblasti páčání protiprávního jednání.

Další kategorií je délka služebního poměru 16 až 20 let, kdy ve Slovenské republice bylo v této kategorii prokázáno 19 případů, z celkového výsledku 146 případů, v procentech tedy 13%. V České republice je situace podobná, za rok 2013 se eviduje 23 případů obviněných policistů, procentuálně pak 15% z celkového podílu 153 obviněných.

Poslední kategorií zůstávají policisté, kteří vykonávají svou službu déle než 20 let. Na Slovensku bylo zjištěno v této kategorii 17 případů obviněných policistů. Slovenští policisté v této kategorii páčali trestnou činnost v 11% případů. V České republice se eviduje 13 případů obviněných osob, na celkovém podílu 153 obviněných, tedy 8,8% trestně stíhaných policistů. V této kategorii mají čeští policisté značně lepší výsledné hodnoty.

Graf 4.13

Míra dopadených policistů dle délky služby

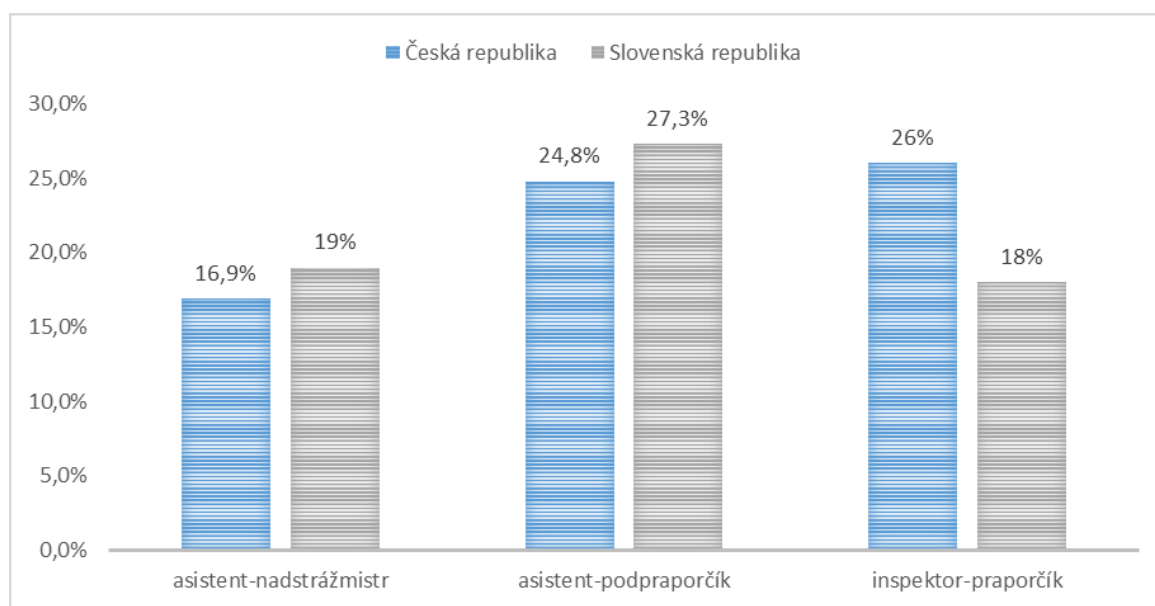
Zdroj: Sekce kontroly a inspekční služby MV SR. Správa o trestnej činnosti príslušníkov Policajného sboru za rok 2013; GIBS. Zpráva o činnosti za rok 2013 (vlastní zpracování)

4.3.4. Srovnání dle služebních hodností

Dle kritéria hodnosti příslušníka, je nejčastěji páchána kriminalita hodnostmi inspektor-praporčík, vrchní asistent-podpraporčík a asistent-nadstrážmistr. V obou zemích jsou výsledné hodnoty podobné. Hodnost inspektor-praporčík patří u Policie České republiky k nejčastějším obviněným pachatelům, v roce 2013 celkem ve 40 případech, tedy ve 26%. U Policejního sboru Slovenské republiky pak ve 27 případech, v 18%. Dále pak vrchní asistent-podpraporčík, v této hodnosti se dopustilo protiprávního jednání 38 policistů – 24,8%. Na Slovensku bylo zjištěno protiprávní jednání u 40 osob – ve 27,3%. V hodnosti asistent-nadstrážmistr se protiprávního jednání dopustilo 26 českých policistů, tedy ve 16,9%. Na Slovensku pak ve 28 případech – v 19%.

Graf 4.14

Míra nejčastěji dopadených policistů dle služební hodnosti

Zdroj: Sekce kontroly a inspekční služby MV SR. Správa o trestnej činnosti príslušníkov Policajného sboru za rok 2013; GIBS. Zpráva o činnosti za rok 2013 (vlastní zpracování)

4.3.5. Srovnání dle věku příslušníka

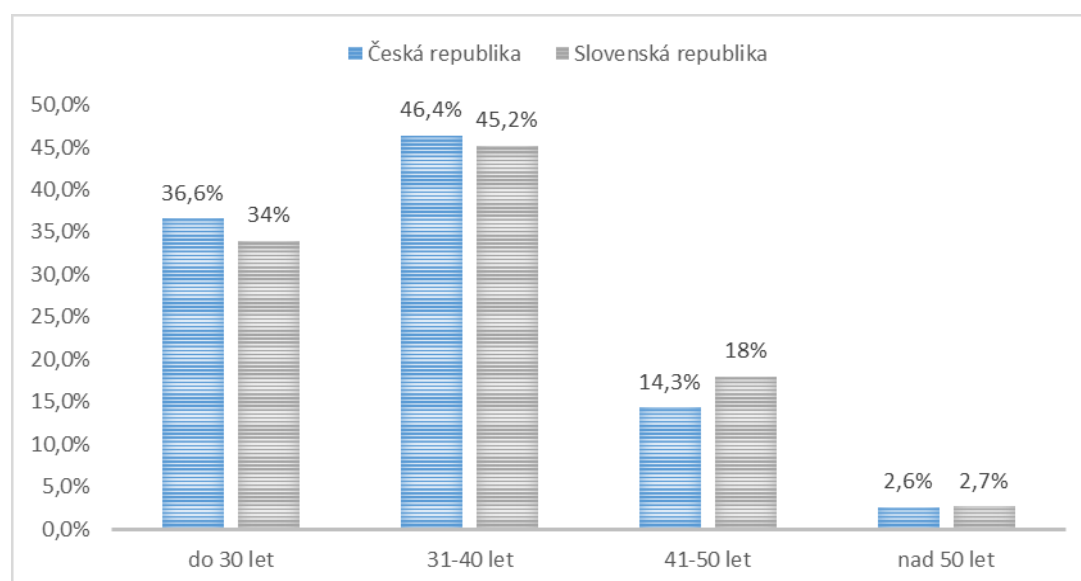
Dalším kritériem pro porovnání kriminality příslušníků policie je fyzický věk konkrétního pachatele-policisty. Opět můžeme toto kritérium rozdělit do několika kategorií, věk 18 až 30 let, 31 až 40 let, 41 až 50 let a nad 50 let věku policisty. Z příslušných statistik vyplývá, že v první posuzované věkové kategorii 18 až 30 let věku se u slovenského sboru dopustilo 50 osob protiprávního jednání, což činí celých 34%. V České republice je tento výsledek také

poněkud vysoký, činí 56 případů obviněných policistů, procentuálně 36,6% z celkových posuzovaných 153 obviněných. Věková kategorie 31 až 40 let věku příslušníka je v obou zemích nejpočetnější kategorií. V české republice se v roce 2013 prokázalo 71 případů, tedy celých 46,4% stíhaných policistů. Na Slovensku se dopustilo protiprávního jednání 66 policistů v této věkové kategorii, procentuálně pak 45,2%. Tato věková kategorie se proto řadí mezi nejrizikovější a nejvíce náchylnou k trestné činnosti.

Další posuzovanou věkovou kategorií je 41 až 50 let věku příslušníka. V České republice se v roce 2013 prokázalo 22 případů obviněných osob – 14,3%. Na Slovensku pak 26 případů v této věkové kategorii – 18% policistů z celkového podílu obviněných. Věková kategorie, která vykazuje nejmenší výsledky v oblasti protiprávního jednání, je kategorie nad 50 let věku příslušníka. Čeští policisté evidují pouze 4 případy obviněných v této věkové kategorii, tedy pouze ve 2,6%. Na Slovensku je počet obviněných stejný, tedy 4 obvinění, v procentech pak 2,7%. Tato kategorie je v obou zemích nejméně rizikovou.

Graf 4.15

Míra dopadených policistů dle věku příslušníka

Zdroj: Sekce kontroly a inspekční služby MV SR. Správa o trestnej činnosti příslušníků Policajného sboru za rok 2013; GIBS. Zpráva o činnosti za rok 2013 (vlastní zpracování)

5. Interpretace výsledků komparace, návrhy a doporučení

5.1. Zhodnocení

Při podrobnějším srovnávání je zřejmé, že Policie České republiky a Policejní sbor Slovenské republiky má téměř podobné, v některých srovnávaných kritérii až stejné výsledky v oblasti kriminality policistů.

Vývoj kriminality v průběhu let v obou policejních sborech vykazuje podobné výsledky, avšak rozdíl je znatelný ve statistice v pohybu křivky vyznačující index kriminality. V České republice výsledky vykazují v průběhu let stabilní trend, až tedy na poslední posuzovaný rok, kdy hodnota významně klesla. Největší zásluhu na snížení kriminality z řad policistů pravděpodobně nese Generální inspekce bezpečnostních sborů, která se od dob svého založení, tj. rok 2012, ucelila, stanovila si pevné cíle svého zaměření a komplexně se snaží o podchycení celé problematiky.

Naopak vývoj kriminality v Policejním sboru Slovenské republiky je dle výše uvedené statistiky vyšší než v České. Index kriminality nemá v průběhu let stabilní či klesající trend, naopak vývoj kriminality je kolísavý a každý rok vykazuje odlišné výsledky.

Inspekci Ministerstva vnitra Slovenské republiky navíc považují za mírně neuchopitelnou a zmatečnou. Teprve na konci roku 2015 Nejvyšší soud Slovenské republiky vyřešil problém zařazení Inspekce v organizační struktuře, do té doby stále nebylo čitelné a jasné kam Inspekci vlastně zařadit. Ve vztahu k veřejnosti se Inspekce prezentuje celým názvem jako Sekce kontroly a inspekční služby Ministerstva vnitra Slovenské republiky, tento název je značně za matoucí. Jelikož Sekce kontroly a Inspekční služba řeší poměrně odlišnou problematiku, třebaže do jisté míry na sebe navazující.

Při komparaci kriminality na úrovni krajů, které se vyznačovaly podobnou hodnotou HDP na celkovém podílu HDP země, se projevila opět značná podobnost. Taktéž při porovnávání kritériu dle délky trvání služebního poměru. V obou zemích se ve výsledcích projevila jako nejrizikovější kategorie v páčání trestních činů, kategorie policistů nováčků, tedy policistů, kteří začali vykonávat služební poměr u policie nebo jej nevykonávají déle než 5 let.

Dalším posuzovaným kritériem je kritérium dle hodnosti policisty, který byl obviněn z páchaní trestného činu. I tyto výsledné hodnoty jsou vesměs podobné. Nejčastějšími obviněnými pachateli z řad policistů ať už v České nebo Slovenské republice jsou hodnosti, inspektor-praporčík, vrchní asistent-podpraporčík a asistent-nadstrážmistr. Toto kritérium také navazuje na kritérium dle délky trvání služebního poměru. Policista prochází výše uvedenými hodnostmi v začátcích své policejní kariéry, často právě do prvních 5 let délky trvání služebního poměru.

Při porovnávání výsledku dle kritéria fyzického věku pachatele policisty se prokázala jako nejrizikovější kategorie 31 až 40 let věku policisty, a to jak v České, tak i ve Slovenské republice.

5.2. Návrhy a doporučení

Nezákonné jednání některých příslušníků policie jsou, bohužel, skutečnostmi, které kopírují celospolečenské trendy a odrážejí v nich specifika vyplývající z výjimečného postavení policistů jako ochránců zákona a osob a které disponují utajovanými informacemi osobního i ekonomického rázu.³⁷

5.2.1. Výběr uchazeče

Vše začíná u náboru uchazeče k policii. Jak již bylo zmíněno v prvních kapitolách, nábor k policii bývá často podceňován. Uchazeči jsou přijímáni bez specifitějších výběrových kritérií na konkrétní pracovní místo. Malá pozornost se klade na posuzování morální stránky uchazeče, a právě ta se ukázala jako jednou z důležitých složek, která určuje, zda bude policista v budoucnu vykazovat známky protiprávního jednání či nikoliv. Proto se doporučuje dbát na výběr policistů do příslušného policejního sboru a přistupovat k němu jako k selektivnímu výběru nikoliv jako k nepřiměřenému náboru.

5.2.2. Vzdělávání

Policisté jsou po přijetí do služebního poměru povinni absolvovat základní odbornou přípravu, kde získají základní policejní znalosti a dovednosti především v právní oblasti. Morální a mravní výchova je však ve výuce spíše druhořadá nebo ji vyučující policisté vnímají jako samozřejmou a tudíž na ni nekladou při svém výkladu dostatečný důraz.

³⁷ Salvét, L., 2011

Zvýšená pozornost by se měla věnovat právě pak profesní etice. Dalším řešením by také mohla být reorganizace vzdělávacího procesu s důkladnějším zaměřením a specializací na konkrétní služební místo policisty, kde bude policista po základní odborné přípravě přiřazen.

5.2.3. Nováčci

V minulých letech bylo také, obzvláště na služebně mladší policisty, uplatňováno období nuceného výkonu služby, zejména pak v hlavním městě Praze. Tato skutečnost s sebou nesla nejen negativní dopady na motivaci policisty, který je nezřídka velmi vzdálen od svých rodin a zázemí, ale také přijímá maladaptivní³⁸ vzorce chování při výkonu služby, které posléze dále přenáší do ostatních míst, obzvláště pak při navracení do svého původního místa výkonu služby. Řešení tohoto problému, by se ve značné míře mohlo docílit vybudováním lepších podmínek pro policisty právě ve velkých městech a zařazování policistů na služební místa, pro která byla přijata.

Ze statistik vyplývá, že nejrizikovější skupinou v páchání protiprávního jednání jsou právě policisté služebně nejmladší. Jako možná příčina se jeví málo pracovních zkušeností a relativně malé finanční ohodnocení, kvůli němuž může policista podlehnout tlaku situace a možné příležitosti k osobnímu obohacení. Řešení tohoto problému je pak možno vidět ve vybudování pozitivní finanční motivace, kdy je policista odměněn právě za svou dobrou práci, čestnost a morální jednání.

Dalším krokem pro předcházení protiprávního jednání, může být docíleno také na personální úrovni práce s policisty. Konkrétně pak uzavírání služebních poměrů na dobu určitou, tato změna by si kladla za cíl větší uvážlivost policistů, kteří by si bylo lépe vědomi, že i přes neúspěšné vyšetřování jejich osoby by s nimi nemusel být prodloužen služební poměr. I opakovaná podání stížností na konkrétního policistu jsou znakem signalizujícím, že právě u něj nemusí být něco v pořádku a měla by mu tedy být věnována vyšší pozornost jeho nadřízených či vnitřní kontroly.

5.2.4. Vedoucí pracovníci

Není neobvyklé, že sami vedoucí pracovníci z řad policistů, se snaží bagatelizovat nebo dokonce až skrýt trestnou činnost svých podřízených. Hlavním důvodem je negativně neupozorňovat na vzniklé problémy v útvaru, kde vedoucí pracovník vykonává svou službu.

³⁸ maladaptivní = nepřízpůsobivé, sociálně nežádoucí chování

Tento pseudohumánní přístup je však velmi rizikový, musí být proto řešen nekompromisně s vyvozením osobních důsledků.

5.2.5. Inspekce

Inspekce je hlavním útvarem v boji proti trestnímu jednání policisty. Své poznatky a výsledky každoročně analyzuje a zaznamenává právě pro zefektivnění preventivní činnosti v oblasti minimalizování kriminality příslušníků. Své výsledky poskytuje také veřejnosti na svých internetových stránkách a příslušných publikacích.

Provádí přednáškovou a osvětovou činnost, přednášky jsou pak zaměřené převážně na korupční jednání, zákonné nakládání s informacemi, apod. Těchto sezení se také zúčastnili studenti policejních škol. Přednášková činnost měla v minulých letech značný ohlas, význam seminářů je nejen v oblasti prevence kriminality policistů, nýbrž také v získávání potencionálních informačních zdrojů o kriminalitě policistů.

6. Závěr

Nezákonná jednání některých příslušníků policie jsou, bohužel, skutečnostmi, které v policejních strukturách kopírují celospolečenské trendy. Můžeme se také domnívat, že silné korupční klima, které v zemích Česka a Slovenska vládne, lze považovat za dědictví bývalého komunistického režimu, ve kterém nastal rozmach korupčních příležitostí, a nad využití této příležitosti se rovněž nikdo v minulosti nepozastavoval.

Cílem práce bylo porovnávání a následné zhodnocení kriminality příslušníků českých a slovenských policistů, a také navrhnout a doporučit možné zlepšení situace. Analýza proběhla z počátku na národní úrovni, kde byla srovnávána data posuzovaného roku s rokem předchozím, a také vývoj kriminality v průběhu let. Srovnávání kriminality policistů bylo prováděno za pomoci čtyř kritérií, a to podle místa výkonu služby policisty, délky služebního poměru, také podle služební hodnosti policisty a podle věku příslušníka policie.

Analýza byla provedena dále na úrovni mezinárodní, mezi státy Českou a Slovenskou republikou. Na základě dosažených výsledků, dle příslušných kritérií, byla prokázána podobnost mezi oběma státy. V obou zemích nejčastějšími pachateli jsou policisté služebně nejmladší, tedy policisté nováčci do 5 let výkonu služby. Zároveň také shodnost vykazovali pachatelé policisté ve věkovém rozmezí 31 až 40 let. Výsledky vývoje kriminality se za poslední posuzovaný rok v České republice velmi zlepšily, naopak na Slovensku má koeficient kriminality spíše rostoucí tendenci. Rozdíly byly také nalezeny převážně v institucionálním zabezpečení boje proti kriminalitě policistů, a v konkrétních metodách vyšetřování trestných činů.

V závěru byly poskytnuty návrhy a doporučení pro minimalizování kriminálního jednání u příslušníků policie. Návrhy byly předkládány pro uchazeče o výkon služby u policie, dále pro studenty policie, pro policisty nováčky, ale také i vedoucí pracovníky a Inspekci samotnou. Za klíčové postupy k minimalizování protiprávního jednání u policistů můžeme označit lepší a kvalitnější výběr uchazečů, jejich následné kvalifikované proškolení. Dále pak zvyšování opatření proti korupci a jinému protiprávnímu jednání u policistů ve služebním výkonu, a to opatření jak represivní, tak i preventivní.

Otázka trestné činnosti a kriminality policistů je ve společnosti stále živou. Je totiž spjata s činností policie a snaha o řešení této problematiky bude stále aktuální.

Seznam použité literatury

Odborné publikace

DANČÁK, B., V. HLOUŠEK a V. ŠIMÍČEK. *Korupce a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 312 s. ISBN 80-210-4062-9.

DUFKOVÁ, Ivana a Jiří ZLÁMAL. *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie ČR*, Praha: AGIS, 2005. 67 s.

HRUDKA, Josef a David ZÁMEK. *Organizace a činnost policejních služeb: stav k 1.1.2012*. Praha: Aleš Čeněk, 2012. 233 s. ISBN 978-80-86477-56-5.

KOČAN, Š., B. LÖFFLER a D. ZÁMEK. *Poriadková polícia*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 393 s. ISBN 978-80-7380-462-6.

NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 315 s. ISBN 978-80-7380-195-3.

SALVET, Leo. *Kriminalita policistů České republiky*. Praha: Linde, 2011. 256 s. ISBN 978-80-7201-849-9.

SOBIHARD, Jozef et al. *Policajná správa*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 246 s. ISBN 978-80-7380-438-1.

STRAUS, J. a kolektiv, *Kriminalistická taktika*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 280 s. ISBN 80-86898-40-7.

ŠKODA, J., F. VAVERA a R. ŠMERDA. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 479 s. ISBN 978-80-7380-447-3.

VANTUCH, Pavel. *Korupce a kriminalita*. Brno: Rašínova vysoká škola, s. r. o., 2008. 171 s. ISBN 978-80-87001-09-7.

Právní předpisy

Zákon č. 171/1993 Sb., o Policajnom zbore, ze dne 6.července 1993. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [15.2.2016].

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ze dne 17.7.2008. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [15.2.2016].

Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, ze dne 6. listopadu 2011. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [15.2.2016].

Elektronické zdroje

EUROPEAN PARTNERS AGAINST CORRUPTION. EPAC: *Akční plán České republiky* [online]. [13.2.2016] Dostupné z: http://www.korupce.cz/assets/partnerstvi-pro-otevrene-vladnuti/OGP_Akcni-plan-CR_zkracena.pdf

GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ. GIBS: Zpráva o činnosti za rok 2012. Praha, 2013. [online]. GIBS [26.3.2016]. Dostupné z: http://www.gibs.cz/ostatni/zprava_cinnosti_2012.pdf

GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ. GIBS: Zpráva o činnosti za rok 2013. Praha, 2014. [online]. GIBS [26.3.2016]. Dostupné z: http://www.gibs.cz/ostatni/zprava_cinnosti_2013.pdf

MINISTERSTVO VNÚTRA. MINV: Sekcia kontroly a inšpekčnej služby MV SR. [online]. MINV [26.3.2016]. Dostupné z: <http://www.minv.sk/?sekcia-kontroly-a-inspekcej-sluzby-mv-sr>

MINISTERSTVO VNÚTRA. MINV.: Správa o trestnej činnosti príslušníkov Policajného sboru za rok 2012. [online]. MINV [26.3.2016]. Dostupné z: <http://www.minv.sk/?sekcia-kontroly-a-inspekcej-sluzby-mv-sr>

MINISTERSTVO VNÚTRA. MINV.: *Správa o trestnej činnosti príslušníkov Policajného sboru za rok 2013* [online]. MINV [26.3.2016]. Dostupné z: <http://www.minv.sk/?sekcia-kontroly-a-inspekcej-sluzby-mv-sr>

Navýšení stavu policistů [online]. [23.11.2015] Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Vlada-schvalila-navyseni-poctu-policistu-a-hasicu-pro-letosni-rok-359781>

Podíl regionů na tvorbě HDP v ČR [online]. [13.2.2016] Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajskeris/libereckykraj/kraj/hospodarske-prostredi/makroekonomicke-ukazatele/>

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. PČR: Přehled policejních hodností. [online]. PČR [26.3.2016]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/policejni-hodnosti-2015.aspx>

Srovnání makroekonomických ukazatelů v SR [online]. [13.2.2016] Dostupné z: <http://euractiv.sk/regionalny-rozvoj/slovensko-co-region-to-iny-svet-023143/>

ŠAMKO, Peter. *Právne vety zjednocujúceho stanoviska Najvyššieho súdu SR ohľadne policajnej inšpekcie*. Krajský súd v Bratislavě [online]. [13.2.2016] Dostupné z: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a402-pravne-vety-zjednocujuceho-stanoviska-najvyssieho-sudu-sr-ohladne-policajnej-inspekcie>

Zkouška spolehlivosti v ČR [online]. [13.2.2016] Dostupné z: <http://www.policista.cz/clanky/reportaz/zkouska-spolehlivosti-667/>

Seznam zkratk

BS	Bezpečnostní sbor
CS	Celní správa
EPAC	European Partners Against Corruption
GIBS	Generální inspekce bezpečnostních sborů
HDP	Hrubý domácí produkt
MV	Ministerstvo vnitra
OSN	Organizace spojených národů
PČR	Policie České republiky
PZ	Policejní sbor
VS	Vězeňská služba

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 4.5.2016

Denisa Molnárová

Seznam příloh

Příloha č.1: Mapa působnosti Generální inspekce bezpečnostních sborů

Příloha č.2: Mapa působnosti Úřadu inspekční služby

Příloha č. 3: Fotografie hlavních sídel obou inspekcí

Příloha č. 1: Mapa působnosti Generální inspekce bezpečnostních sborů

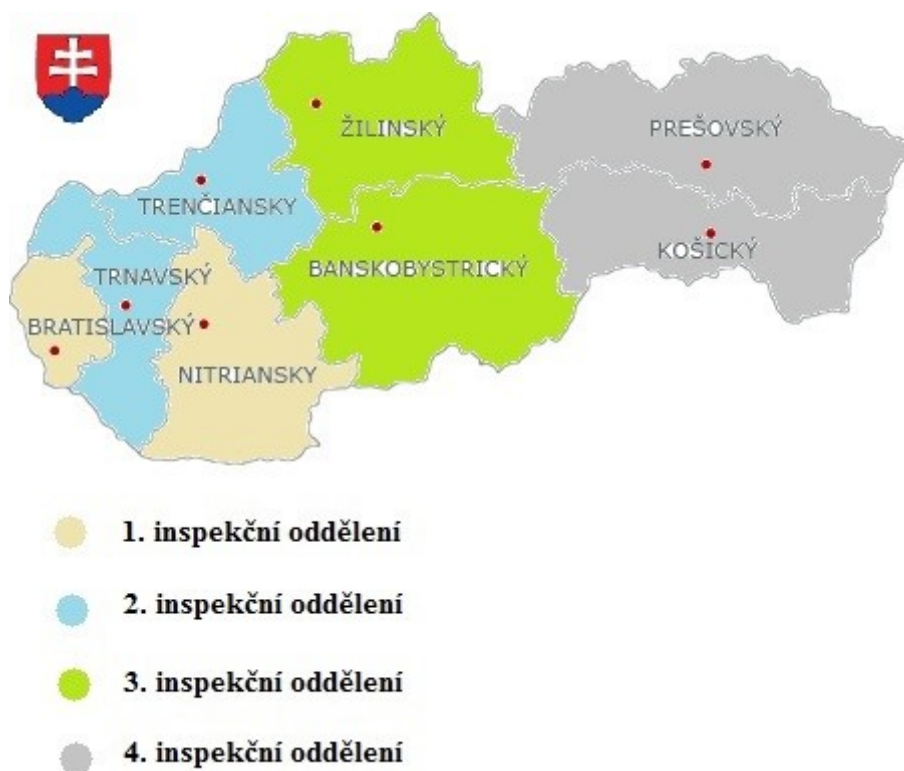
1. inspekční oddělení působí v hlavním městě Praze, jedná se zároveň o centrální pracoviště GIBSu. 2. inspekční oddělení ve Středočeském kraji má kontaktní pracoviště také v Praze. 3. inspekčním oddělením je Ústecký a Liberecký kraj. 4. inspekčním oddělením uvedeným v organizační struktuře GIBS je Karlovarský a Plzeňský kraj. 5. inspekčním oddělením je samostatně kraj Jihočeský. Za 6. inspekční oddělení se považuje Královéhradecký a Pardubický kraj, za 7. inspekční oddělení tři kraje na jihu moravy, a to kraj Zlínský, Jihomoravský a kraj Vysočina. Za 8. inspekční oddělení s považuje společně kraj Moravskoslezský a Olomoucký.

Zdroj: Generální inspekce bezpečnostních sborů (vlastní úprava)

Příloha č. 2: Mapa působnosti Úřadu inspekční služby

1.inspekční oddělení působí na území Bratislavského a Nitrianského kraje s hlavním pracovištěm v Nitře. V Trnavském a Trenčínském kraji působí 2. inspekční oddělení. 3. inspekční oddělení má působnost v Banskobystrickém a Žilinském kraji s hlavním pracovištěm v Žilině.. Na území Košického a Prešovského kraje s hlavním pracovištěm v Prešově působí 4. inspekční oddělení.

Zdroj: Sekce kontroly a inspekční služby MV SR (vlastní úprava)

Příloha č. 3: Foto sídla Generální inspekce bezpečnostních sborů a sídla Úřadu inspekční služby na Slovensku

GIBS Centrála – Hlavní město Praha

Zdroj: GIBS (vlastní úprava)

GIBS Operační středisko

Zdroj: GIBS (vlastní úprava)

Úřad inspekční služby Ministerstva vnitra – Bratislava

Zdroj: MINV SR (vlastní úprava)